

Johanne Kóza

széreny gazdaságát mutogatja neki: «ez itt a konyha, ez az élelár; itt a szekrényben állnak az asztali szerek, amott az edények; ez a szármolyka karszéked alatt; ez a szőnyeg ágyad előtt; ez íróasztalnál dolgozom én arezképeddel szemben; ezek a virágok, a miket szeretsz; ezek a könyvek, a mikkel mulatsz; ablakod kertre nyílik. Itthon vagyunk. Mindig «mi» és soha sem «én» és soha sem «te». A boldog kettős lét, a «fejedelmi többes» kezdődik, a magános tulajdonnév megszűnt.

«Egy nő, a ki az «enyim». Enyim: szeret: velem van. A míg ez az enyim, addig nem ejt el sem veszteség, sem csábítás. Addig, ha nincs vagyonunk, de van kincsünk; ha nincs hivatalunk, de van ösztönünk minden munkára: ha nincs jövendőnk, de van reményünk mindent visszacserezni egyszer, még a hazát is s addig van otthonunk is. A hol ketten együtt lehetünk, az az otthon. Az az egyetlen egy kis szív egy megtemett sziget egy elsüllyedt világból.

«... Hát olyan nagy baj az a papuskormány? A legjobb asszonyok szerelme a legjobb világi szerencsét, vagyoni állását, kényelmet, rangot: ellelejtethetné-e, milyen adósa vagy? A nő járt utánad, a mikor bujdosást, veszelvényen, háboruk borzalmain keresztül keresé nyomodat: el tudná-e őt hagyni most vig cimborák kedveért? A nő átvette a férfi szerepét; esoda módon kezébe vette sorsod kormányát s a hajótörésből parthoz vezetett: most elbocsátánád-e kezét? A nő éjeket virrasztott, mikor rejtve voltál, mikor beteg voltál: most megzavarnád-e álmát egy éjszakai ajtóbecsapással, vig mulatságból hazatérve? A nő elzárta magát a világ elől, midőn előled el volt zárva a világ: most, midőn nyitva áll előtted, elhagynád-e az egész világért őt? Egy egész paradicsom mosolygása helyrehozhatna-e egy elborult tekintetet az ő arcán?

«... Ha kedélynek kalandos, szeszélyes, csapongó szenvedély kell: akkor keresd azt a piazcon; ha pedig naiv, érzélgő gyöngédség kell: egy leány, a ki bolondod, a kivel mindent tehetsz, a ki játéktárgyad, mulattatód, a kinek nincsen egyéb vágya, mint téged a földi paradicsom üdvözültjévé tenni: akkor maradj a varró-leányodnál.

«Hanem ha nőt akarsz találni, a ki a saját jobbik feled; a ki bajaidban megosztodik, távollétedben minden félt kincsedet megőrzi, a ki becsületre büszke; a ki elpirul, ha megcsókolod, és megcsókol, mikor alszol; a ki úgy ölel meg, mintha mindig menyasszonyod volna; a ki ha gyónni megy a paphoz, azt az egy bűnet sugja meg neki, hogy férjét még jobban szereti, mint a gyermekét, de a mit az nem fog megtudni soha; akkor érdemled ki a feleségedet.»

Általánosságban odavetett gondolatok; egyetemes erkölcsi érzelmvilágítások ezek. megszív-

lélheti minden ember. De a ki ismeri Jókainak a benső világát s keresi a titkát az ő ragaszkodásának az otthon tűzhelyéhez: az tudja jól, hogy mindezek mennyire az ő individuális gondolatai s érzelmei s hogy azoknak kutfeje mennyire egy nő: s az ő neje.

Rendkívüli jelenségnek kellett lenni e nőnek, hogy lebilincselve tudta tartani azt a férfit, a ki életében mindenben az ideált keresé, s lebilincselve tudta tartani úgy, hogy az első szerelem himpóra viszonyukon a negyedik évtized végén is, egész a koporsóig, érintetlen maradt. Ezt az a ragyogó külső, mely a nőt egykor az ország legszébb asszonyává tévé, nem fejt meg, mert azt nem kiméli az idő. Itt a lélekben kell keresni a a bűvös erő titkát, a lélekben, mely meg tud maradni időnkön és viszontagságokon keresztül változatlanul.

Jókainában ilyen lélek lakott. Az is, mint férje, tele volt ideálokkal. A szépért, jóért, nemesért való lelkesedés, a művészetért való rajongás, a boldogságnak a csendes, kérdés nélküli jöttetekben keresése, a buzgó hazaszeretet, alapvonalai közé tartoztak jellemének. Saját értékét tudta, ismerte jól, noha semmi sem állt tőle távolabb, mint annyi sok művészek visszatetsző önteltsége. Azt is tudta, hogy erkölcsi siker, anyagi jutalom tekintetében mily hálás az igazi művészek pályája egyebütt; de soha, soha még gondolatban sem fordult meg eszében, hogy művészi nagyságát másképp értékesítse, mint ennek a hazának a szolgálatában, mely legjobb, leghasznosabb gyermekeinek sokszor kivált a művészet kezdő korában oly nagyon is mostoha anyja volt.

Ah, valóban, a kik a magyar színművészetet fölvirágoztatták, nem tehetők volna azt oly dicősen, ha csupán a művészet egymaga lett volna az, a mi lelkesíti őket. Ide még egy más nagy motívum is kellett: magának annak a hazának is a lángoló szeretete, melynek művelté, nagygyá, dicővé tételéhez a művészetnek is járulni kell. És a művészfeljedelmek ama lelkes és nagy udvarában, melynek az ifjú Laborfalvy Róza fejedelemasszonya lön, megvolt a hazának ez a szeretete. Nagyon igaz, a mit rólok Jókai ir:

«Dicső uttörői a magyar «muzsának», kik «akkor» átjártatok a Duna jegén a művészet oltárán áldozni (igazán áldozni). Otthonotok nem volt; saját háza még nem volt Magyarországon fővárosában a magyar színészetnek. Idegen művészet háza fogadtát meg szelérül, idegen igazgató engedett át számotokra egy napot egy héten: a legsilányabb napot, a pénteket. Úveges hintó nem várt rátok, mely Budáról áthordjon Pestre; de még lánczid sem volt, melyen a hintó átjöhett volna, a hajóhidat kiszédték a jég elől; s mikor visszatértetek: otthon nem várt rátok meleg szoba, meleg étel. És ti mégis törtétek az utat: átjártatok a zajló Dunán, ingó lélekvesztőn, kesőbb a jég hátán, fagyban, hóban, gyalog, éhezve, fáva, pirulva a szégyentől és pirulva a dicsőségtől és pirulva a téli hideg szélől. És az újságok nem voltak tele keserves panaszaitokkal! Késő éjjel, hosszú előadás után, mikor már minden lélek alszik, még a város olajlámpái is: akkor látják (a partőr és a csillagok), hogy botorkál hosszú zilált sorban egy csoport didergő ember a ropogó havon, keresztül a Duna jégburkolatán, némelyik pászajja végére akasztva batuját, mások párosával czipelvé fődött kosarúkat. A hideg éjszakai szél vígan seper végig a sik jégmezőn s arcaikba veri a sziporkázó havat. Királyok és királynék azok, kik hönak alatt viszik koronájukat és batyuban biborpalástjukat. A szél eltakarja a nyomaikat hóval s másnap (és negyven év múlva) nem tudja senki, hogy ők itt jártak! És mégis itt jártak. És mégis örömmel várták a keserves péntek napot, hogy, mint egy tolvajbánda, mely nemzetének dicsőségét lopni jön, mint cigánycsapat, mely lyukas becsületüket foldozni bandukol, ismét megölessék azt az utat.»

Még később is, mikor a magyar színművészetnek volt már Budapesti otthona s mikor Laborfalvy Róza a nemzeti színpadnak már elis-

JÓKAINÉ MINT GERTRUD «BÁNK-BÁN»-BAN.

mert királynője volt, még akkor is szomorú királyság lett volna az, ha egy nagy eszményi cél kárpótolni nem segít azért a nyomoruságért, melyet a papirkorona és aranyfűst csak a nagy közönség szemé elől takar el.

«Tud kegyed mosni, vasalni? Tud varni, főzni? Mert ez a földog — írja Jókai. — A színpadi királynők civilizáltja nálunk nem akkora, hogy abból miniszteriumot lehetne tartani. A királynénak, mikor nagy szerepe van, reggel még sötétben föl kell neszezni, hogy szobáját kitakarítsa, mert a bejáró eselédje még akkor alszik. Akkor a királyné megfőzi reggelijét s az alatt ráér szerepét megtanulni, hogy nyolcz órára készen legyen, mikor próbára kell menni. Tizenegykor a királyné hazajön, tüzet rak, rántást készít, mert a vendéglői háztartás sokba kerül s a bejáró eseléd ehhez nem ért; főzés közben a szerepe főbb momentumait átgondolja s azután iparkodik az ebéden mentől előbb átesni, a min segít az, hogy igen rövid. Aztán előkeresi öltönyeit, mik estére szükségesek. Egyikre új diszitményt kell varni; másikat korszakhoz idomítani; némelyiket ki is kell vasalni. A királyné ez alatt beleélheti magát szerepe lelkületébe. Azután következik a dicsőség. A királynét taps és diadalzaj fogadja, felvonás után háromszor kihívják; a királyné sohajtra gondol rá, bárcsak ne hinák ki annyit, hogy meghalhatna kapuzárás előtt, ne kellene két garast fizetni a házmesternek...»

Sokáig volt ez így, a mint itt leírva van, sokáig még azután is, mikor a két lángszellem örök frigyre lépett. Jókainé már akkor «királyné» volt, de Jókai csak «nagy reményű fiatal írónk», és nem «költő-király». Küzdenie, dolgoznia kellett, míg a trónust lépcsőnként elfoglalhatta. Sikerült neki; nagy kérdés azonban, sikerült volna-e olyan hamar, ha oda fönn nem várja, nem hívja valaki, a ki már ott fönn ül a trónuson?

Munka és fáradás jobb sorsot készített aztán mind a kettejöknek. De akkor sem a maguk helyzete vált első sorban jobbá. Olyan szíve volt mind a kettejöknek, hogy okvetlen szegény királyi párnak kellett maradniok. A mások szenvedése, mások nyomora és nélkülözése annak a két királyi szívnek nagyon tudott fájni. Hány elhagyatotat emeltek fel ők, hány szegény elagott, elnyomorodott pályatársat segített, sőt tartott hosszú éveken át Jókainé ruházattal, élelemmel, pénzzel s a mi ezeknél is több: barátsággal, szeretettel, azt csak a régiek tudnák megmondani.

A kiket elhagyott a világ, a kik a művészet szol-

gálatában előregedve, nyugdíj, segély nélkül hagyatva, úgy pusztultak volna el, még esztendő-kön át jártak köztünk tisztességes ruhában, laktak szerény, de tiszta szobáskában, éltek elégtelen és panasz nélkül, hunytak el tisztességes eltemetésben részesülve. Ki tette azt lehetővé nekik? Jótékony növevények ülésein nem voltak tárgyalva ezek az esetek, figyelmes hírlapok nem hoztak nyilvános nyugtatványokat a jótékonyoknak ezekről a tényeiről. Igaz, hogy nem is volt szabad, még ha tudomásukra jutott volna is. Szegény árva gyermekek, gyámoltalan teremtések segítségére szoruló egész serege csak titokban áldhatta azt a jóltevő jobb kezét, melyről tudni a balnak sem volt szabad.

Jókainéről, mint művésznőről, komoly esztetikai tanulmányt volna kötelesség írni, vállalkozni kellene rá a hivatottak közül valakinek, a ki még elevenen emlékezik alkotásaira. A színművészet legnehezebb és legnevesebb szakmájának, a tragikainak, nagyszabású női alakjait, ki tudja, fogják-e még valamikor oly tökélyvel bemutatni magyar színpadon, azzal a természetes, nemes egyszerűséggel, mely oly közvetlen közelünkbe hozta a valót, mint azt ő tőle láttuk. Játékának legalább a leírt másolata hadd lenne megőrizve s ne maradjon az egykoru nemzedék emlékezetével elenyésző tradíció. Férje tudta volna azt a játékot leírni igazán, szemléltető módon megelevenítve; de hát nem lehetett, hisz férje volt, a kiről nem szokás föltenni, hogy elfogulatlan bírálatot írthasson a feleségéről. E feljegyzésekből sokat tanulhatott volna a későbbi színi nemzedék, mint a hogy más alakító nagy művészek játékának ismertetéseiből tanulnak egyebütt. Hisz annyi, de annyi különböző alaphangulatu nagy szerepe volt, a melyet elfeledni soha nem lehet többé annak, a ki egyszer látta, úgy be tudta véteni az emlékezetbe. Bethlen Miklós azt írja róla, hogy Jules Janint, a nagy francia kritikust, kapacitálni tudta a felől, hogy nekünk Jókainában nem kisebb művésznők van Ristorinál, a világhírű tragikánál, pedig csak egy jelenetét változt benne Lady Macbethjének. De az is elegendő volt, hogy meggyőzze a nagy műitést, hogy itt egy rendkívüli alakító tehetségről van szó, a kinek csodálatosan eredeti invenziója van, valóságga varázsolni a látszatot. Leconteur Adrienne Rachelnek volt a legjobb szerepe; de a kik e szerepet mindkettejök-től látták, bizonyosságot tesznek a felől, hogy Rachel alakítása e szerepben a magyar művésznőnek legfeljebb melleje, de föléje nem volt tehető. «Paul Jones»-ben az anyát, Scribe «Egy pohár vízben» Marlborough hercegnőt, «III. Richárd»-ban Anna királynét nem említik utóbb megjelent életrajzai legjobb szerepei között, pedig azok s még igen sok mások feledhetetlenek, s nem csak csodálatos alakító tehetségről, mely bensőségről és helyes fölfogásról, de egytural rendkívüli ítélő képességről is bizonyosságot tesznek, mely utóbbi pedig sokszor még jelentékeny művészeknél is hiányzik, a kik többnyire benső ösztönükre s a pillanatnyi kedélyhangulatra bízzák magukat.

Hogy mily kritikai erő lakozott Jókainában, az kiderült, mikor — a mi különben igen ritkán történt — mások játékára kellett észrevélt tennie. Egy alkalommal a boldogult Benza Ida játékáról emlékezett meg igen méltánylólag. Tudjuk, hogy a fiatalon elhunyt művésznő mint drámai énekesnő volt a közönség kedvence. Az operákban pedig megszokták az éneket mindennek a játékot alig valaminek tartani. Jókainának tetszett az, hogy az ünnepeit primadonna játéka is oly nagy gondotfordít. Különösen «Hunyadi László»-ban, Erzsébet szerepében dicsérte meg. «Ezt akár ének nélkül is eljátszhatná, — mondá — oly művészileg adja. Öröngési jelenete

JÓKAINÉ (1883.)

Kozmata fényképe után.

az utolsó fölönásban, midőn fiát veszteti viszik, megragadó. A mint ott a kereszt alatt áll, a mint kétségbeesésében többször átöleli, majd me mintha el akarná vizélni azt is tisztán, s majd újra engeszteli a hideg követ, végre, mikor a halálos csapás fia fejére leesik, a mint a három foku kereszt-állványról élettelenül aláomlik: az olyan szép, hogy szobrász nem faraghatná szebben. Azt azonban megmondhatjátok Idának, hogy ezzel a leesséssel és élettelen elterüléssel nem azt fejezi ki, a mit kellene. Elessi sokféleképen lehet s mindig szépen. Egressy Julius Caesarban tíz lépésről esik alá idegrázó művészzel. Erzsébetnek azonban ezt nem szabad tenni. Ha teszi: a közönség azt hiszi, hogy vége van, meghalt. Pedig azt a gyermek is tudja jól, hogy Szilágyi Erzsébetnek még szabad tehát a közönség előtt azt a látszatot költenie, hogy itt életének is vége szakad. A fia ily irtóztató elvesztése fölötti fájdalom, igaz, lesújtja. Omoljon is össze a kereszt lábainál, ez helyes. De minő szép lenne például, ha összeomlása közben egyik karja fönnakadna a kereszt ágán s ő mintegy esüggve maradna rajta, jelezve, hogy ott van a hit, mely végképen leroskadni most sem hagyja.»

Ily észrevételeket csak egy mélyen gondolkodó elme tehet s a milyen bizonyos, hogy igaz érte-

lem nélkül alakító nagy művész senki nem lehet, ép úgy kétségtelen, hogy a művészetben rendkívüli sikereket fölmutatásához az értelemnek a közönségeset meghaladó magas fejlettségi foka ép úgy elkerülhetetlen. Jókainé művészetét az magyarázza meg, hogy a külső eszközökön kívül e benső két kellék is egyenrangú arányban volt meg benne.

Jókainé az életben is az volt, a ki a színpadon. Csodálatosan egyezett Egressyvel, a ki az utcán is valóságos Coriolán vala, vagy az idősb Lendvayval, a ki a valóságban is oly előkelő, elegans alak volt, mint hős-szerelmes szerepeiben. A ki Jókainét ismerte, Coriolán anyját látta benne, akarattal, mint kevés férfit, szeretettel, mint kevés nő, gyöngédséggel, minővel csak gyermekkedély bírhat. Lábaihoz hordá hódolatát az egész haza s ő arattott korszori között örülni tudott aprólékos házi gondjainak. Egy Volumnia, a ki magasztos tettek után haza megy és otthon maga varrja a fia köpenyét, főzőkanalat vesz a kezébe és tyukot ültet és azért mégis Volumnia. Jósággal és méltósággal tele, ama fajtájából való volt az asszonyi nemnek, melynek egyes alakjait a férfianan erős lelkű és a nőiesen gyöngéd szívű római, — magyar matrónákban őrzik az emlékezet...

TÖRS KÁLMÁN.

OROSZ KATONAI MUNKA AZ 1849-IKI MAGYARORSZÁGI HADJÁRATRÓL.

Paskievics hadsegéde, báró Osten-Korff emlékirataiból.

III.

«Már a Magyarországra bevonulás utáni napokban — így folytatja Osten-Korff báró emlékiratait, — meggyőződünk, hogy a fegyveres csöcseléknek mondott magyar lázadók minden tekintetben nagyon is rendezett katonai viszonyok közt folytatták a háborút ellenünk s az osztrákok ellen, mely utóbbiaknak épen semmi okuk sem volt arra, hogy ellenfeleiket lenézzék.

«Midőn az osztrák megbízottak Varsóban vett közleményeit tulajdon embereink jelentéseivel összevetettük, azt kellett hinnünk, hogy itt egyik vagy másik részről szántsándékos misztifikációval van dolgunk.

«Rongyos és rosszul fegyverzett gyalogsági csapatok helyett szigorúan fegyvelmezett és férfiasan harcoló zárt tömeggel találkoztunk. A magyar lovasság sem dicséretünkre, sem pedig ellenfeleink ócsárlására nem szorult. Ezt lovassági tisztjeink az első összeütközés után nyíltan beismerték.

«Tüzérek feltűnő szabatosággal lőttek, s mily nagy volt meglepetésünk, midőn néhány, e fegyvernemből sebesülten visszamaradt fogoly feleletheiből kitűnt, hogy csak ezelőtt néhány héttel osztattak be az ütegekhez, mit Achmetjev tüzérségi tábornok sehogy sem akart elhinni, ki Szt. Pétervárott holmi agyafurt újságokból azt olvasta, hogy a magyar lázadók tüzérségét többnyire angol és francia veteránok kezelik.

«Az egész vidék, merre csak haladtunk, csendes volt; az otthon maradt emberek nyugodtan folytatták mezei munkáikat, mintha csak azt akarták volna mondani, hogy itt mi állunk helyt, odaát majd találkoztok azokkal, kik helyettünk s értünk harcolnak.

«Ha valamely falu körül táborítottunk, az esteli harangszó, mely e vallásos népet az imára emlékeztette, soha sem maradt el. Nem egyszer találkoztunk az uton zsolozsmákat éneklő csoportokkal, kik élükön a feszülettel valamely klastrom vagy kápolna felé zarándokoltak.

«Lovassági elővédeink, melyek a III. muzulmán ezredből és néhány szotnya dóni kozákokból voltak összeállítva, eleinte osztrák vezérkari tisztek vezetése alatt meneteltek, de miután ezek a vidékeket ép oly kevéssé ismerték, mint tulajdon embereink, utóbb közbenjárásukról le kellett mondanunk.

«Eperjes körül két lovas őrzőnk — 16 ember 4 altisztrel — nyom nélkül elveszett, a nélkül, hogy több híreket hallottunk volna. Eleinte guerillákra, vagy valamely száguldozó csapatra gondoltunk; e föltevés azonban alaptalannak bizonyult, mivel akkor az egész vidéken fegyveres lázadók nem mutatkoztak. Valószínűleg valamely útszéli korcsmába betérve, leítették magukat, s részeg fejfel garázdálkodván, a nép által felkoncoltattak.

«Az eset nagyon elkeserítette a tábornagyot s ezentul fokozott óvatossággal s rendkívüli elővigyázattal történtek műveleteink, annyival is inkább, minthogy az ellenség megállapodásáról már biztos híreket kaptunk. «A Duklán összpontosított orosz csapatok három hadtestre felosztva, június 16-án és 17-en több hadoszlopban lépték át a magyar határt. E helyütt meg kell jegyezmem, hogy a *Paniutine* altábornagy vezénylete alatt lévő hadosztály már május hava óta az osztrák csapatok erősítése céljából Pozsony tájéker volt felállítva, miért is annak híján *Rüdiger* gróf tábornok Dukláról Ófalun keresztül Lubló felé vezette a harmadik gyalogsági hadtestet. A második hadtest tulajdonképen *Grabbe* tábornok alatt Krakkó biztosítására volt szánva, mivel alapos okoknál fogva attól tartottunk, miszerint a lengyelországi forradalmi párt tetlenül nem fog maradni. Azonban a Magyarországból vett hiteles értesítések nyomán, melyek az eddigelő osztrák részről velünk közölt adatokkal homlokegyenest ellenkeztek, szükségesnek mutatkozott, hogy egy újabb tartaléki hadosztály felállítására mellett összes csapataink egyszerre bevonuljanak. Ennélfogva Krakkóban csak egy hadosztály hagyatván hátra, két hadosztály Izbe és Konieczno felé indult meg. A negyedik hadtest Galiczia és Bukovina biztosítására egy osztályt adván, *Csedajev* tábornok vezénylete alatt Dukláról Komornik felé nyomult előre.

«A lázadók néhány csekély s jelentéktelen csatározások kivételével sehol sem fejtettek ki nagyobb erőt, és a kárpáti szorosokat védelem nélkül feladták.

«Eleinte e váratlan visszavonulás kissé gyanusnak tetszett, mert a szorosok védelme aránylag csekély erővel nekünk sok bajt okozhatott volna, de a lázadók bizonyosan nagyobb csapatot akartak reánk mérni, minélfogva Kuprianov tábornok elővéde 4 zászlóaljjal és 6 kozák-szotnyával meg lön szaporítva.

«Bártfán, egy csinos mezővárosban, Kuprianov előretolt őrszemei csakis néhány sebesült tisztet találtak, a lázadók csapatjai azonban gyorsan visszavonultak, még mielőtt összeütközésről csak szó is lehetett volna.

«Csapatjaink menetelés közben sehol sem akadtak hátramaradt fogatokra vagy elhagyott szekerekre, habár lovasságunk elég gyorsan nyomult előre a kijelölt utakon.

«Bártfán vettük először észre, hogy a betegek létszáma naponta szaporodik, minek folytán kénytelenek voltunk első mozgó tábori kórházunkat az ottani városi hatóság gondjára bízni. A vérhasban szenvedők száma meghaladta a 700-at s alig hiszem, hogy ezek közül 20-an életben maradtak volna.

«A herceg-tábornagy, Konstantin nagyherceggel, e hirre Bártfára jött, azonban orvosaink tanácsára még a megérkezés napján ismét eltá-

ZICHY MIHÁLY RAJZAI AZ «EMBER TRAGÉDIÁJA»-HOZ : 1. A Pharaó s a haldokló rabszolga. Az Athenaeum diszkiadása után.

vozott. A betegek többnyire a városon kívül, galyakból készült sátrakban feküdtek, de a közbejött záporosók miatt ott sem maradhattak sokáig.

«Június 19-én *Bielequsev* tábornok azt jelentette, hogy a lázadók *Dembinsky* lengyel vezér vezérlete alatt egyhuzamban Eperjesen keresztül Kassa felé vonultak vissza, mit, tekintettel csapataink egészségi állapotára, nem csekély meglepéssel tudomásul vettünk. Eleinte Bártfán még egy napi pihenőt akartunk tartani, de a tábornagy oda utasította *Csedajev* tábornokot, hogy az ellenséget folkeresve, folyvást nyomában járjon. Ezen intézkedés leginkább azért volt szükséges, nehogy a lázadók hadierejüket összevonva, baloldalekünk mozgulatait meglehíthessék. Tudósítónk értesítése szerint a *Dembinsky* vezénylete alatt lévő csapatok nem képezték ugyan a magyar hadsereg legjobb részét, de mindamellett korántsem tarthatunk arra számot, hogy velük oly könnyen elbánhatunk, a miként azt osztrák fegyvertársaink megjósolták. Nemsokára megérkezett a nap, melyen e részben szerzett tapasztalataink után ítvél, magunknak az ellenség benső értékéről biztos tudomást szerezhettünk. A Kassától dél felé vezető uton, *Somosnán Csedajev* tábornok az ellenségre akadt. A csapatok, nevezetesen a 22-ik huszárezred (Olga nagyhercegnő), a 46-ik kozákezred, 3 rendkívüli lovasezred, a 4-ik, 5-ik és 12-ik gyalog-osztály,

ZICHY MIHÁLY RAJZAI AZ «EMBER TRAGÉDIÁJA»-HOZ : 2. A londoni vásár. Az Athenaeum diszkiadása után.

négy 12 fontos üteggel az országot melletti síkon állást foglalva, a 46-ik kozákezred megtámadta az ellenséget, illetőleg annak utóvédeit.

«A fényesen sikerült támadás nem hozta zavarba a lázadók (t. i. a magyarok) gyalogságát, melynek védelmére néhány üteg erőlesen fellépett; másfél órai heves tüzérségi harc után részünkről a 22-ik huszárezred is a harcmezőre előretolatva, az ellenség lovasságával összecsap. A támadás egyszerű látványt nyújtott; a magyarok mozgulataikban sokkal több szabatoságot mutattak, jól idomított lovaik elősegítették a fegyver használatát, míg kozákjaink apró lovaikon az első összecsapás után formális tétlenségre voltak utalva, s mi tagadás benne, a magyar huszárok a mieink fölötté kiváló ügyességet fejtettek ki, minek folytán ez alkalommal határozott sikerről szó sem lehetett.

«Mindamellett *Dembinsky* a Tarczán átvonulva, derék-hadával tartalékához csatlakozott. «A *Somos* melletti összecsapás alkalmával lövészeink kitűnő működése folytán a lázadók gyalogsági csatláncza kétszer is megújult, de azért zavarodást sorakban nem lehetett észrevenni. Sötétbarna egyenruhás tisztjeik lövészeinknek nem nyújtottak valami feltűnő célpontot, míg ellenben tulajdon tisztjeink könnyen felismerhetők voltak. Ennek folytán három elesett lázadó tiszt ellenében mi többnyire tizet-tizenkettőt is veszítettünk.

«Rohamaik nem voltak tartósak, de annál hevesebbek. Zenét sohasem hallottunk, de annál több rivalgást támadás közben, mi embereinket eleinte zavarba hozta.

«Lovasságuk támadása lényegesen különbözött a miénktől; míg a magyarok többnyire zárt felszázados oszlopokban támadtak, és csakis a tetleges összeütközés pillanatában bontották soraikat, addig kozákjaink rendetlen rajokban harcoltak. Szerezedeink csak idővel szoktak hozzá az ellenség harcmodorához, s nem csekély tandíjt kellett fizetnünk, míg végre a játszmagyformasága létrejött. Tisztjeik minden alkalommal csapatjaik élén támadtak, holott ugy voltak értesülve, hogy a rendes vezénylet a magyarok soraiiban a végképen felbomlott fegyvelem hiányában egészen megszűnt.

«Míg az orosz csapatok egy része itt *Dembinsky* hadtestével foglalkozott, addig *Paniutine* tábornok hadosztálya a Pozsonyban május utolsó napjaiban tartott közös haditanács határozata folytán parancsot kapott, hogy az osztrák dunai hadsereghez csatlakozva, a Duna balpartján tartalékképpen foglaljon állást. A most említett haditanácsban részünkről a herceg-tábornagy tudta nélkül gróf *Berg*, az összes orosz hadak vezérkari főnöke vett részt, kinek az ügyek állásáról tiszta fogalma nem volt.

«Igaz ugyan, hogy a *Paniutine*-féle hadosztály — 16 zászlóal — nem megvetendő erőt

képviselet, de tekintettel az osztrák csapatoknak akkori állapotára, valami erős tartalékul alig szolgálhatott volna. S csakugyan nem sokára kitűnt, hogy a «tartalékul» kívánt hadosztály nagyon is tetleges fellépésére vajmi hamar rászorultak, a nélkül, hogy most valóságos tartalék létezett volna!

«Budavárnak május 28-án bekövetkezett eleste után *Görgei*, a lázadók fővezére, valószínűleg azon szándékából, hogy a folytonos vereségek folytán demoralizált osztrák csapatokat még az orosz főhadierő bevonulása előtt végképen tönkre tesse, Bécest, az osztrák birodalom fővárosát hatalmába kerithesse, legjobb alvezéreivel és seregének színe-javával a Vág-vonal elfoglalására sietett.

«Bécsnek eleste az osztrák monarchia bukásával egyértelmű lévén, mindent el kellett követni, hogy a lázadók eme terve meghiúsíttassék.

«E célra *Paniutine* erős hadosztálya a Nagy-Csallóközben lön felállítva, hol egyelőre *Wohlgemuth* és *Csorich* osztrák tábornokok hadtestének erősítésére kellett szolgálnia.

«Már e habozó s minduntalan változó dispoziciók oda mutattak, hogy az osztrák vezénylet nem törekedett valami biztosan kitűzött cél felé, hanem működéseit minden hadászati összefüggés nélkül csakis az ellenség mozgulataitól tette függővé.

«*Es Berg* tábornok, a helyett, hogy a Pozsonyban tartott haditanács előtt a fejetlen eljárás ellen óvást emelve oda törekedett volna, miszerint mindkét hadsereg vezénylete egy erős kézbe adassék, a *Paniutine*-féle hadosztály veszélyeztetett alkalmazásán kívül még abba is beleegyezett, hogy szükség esetére e hadosztálynak Hradischban hátramaradt pótcapatjai — mintegy 3—4 ezer ember — szintén Pozsonyba vonuljanak. E helyütt nem lesz fölösleges megemlíteni, miszerint az osztrák részről elterjedt hír, mintha a *Paniutine*-féle hadosztály már az intervenció elhatározása előtt az osztrák kormány kívánására *Paskievics* herceg által a császár híre s tudta nélkül segítségül felajánlatot volna — tökéletesen alaptalan. A többször említett hadosztály már február közepe táján Galiczia határán összevonatván, a két uralkodó megegyezése folytán azonnal Hradisch felé megindult, mihelyt a lázadók ama szándékától kellett tartani, hogy Pest elfoglalása után esetleg Pozsony és Bécs felé veendik útjokat.

«Láttuk azonban az események folyamát a Vág vonalán.

«Június 14-én a lázadók két helyen, u. m. Negyednél és Sereg-Akolnál a Vágon való átkelést erőszakolván, a víz túlsó partján vezénylő osztrák tábornok *Zsigárd* felé visszavonult, hol őt és a segítségére jött másik dandárt a magyarok azonban 16-án újra megtámadták. Valószínűleg azon okból, mivel csapatjaik nagyobb része még a Vágon át nem kelt, a lázadók ismét Sereg-Akol felé visszavonultak, és 17-én a már végképen elkészült negyedik hídön tüzérségüket és lovasságuk nagyobb részét a Vágon átvették.

«Az osztrákok szám szerint erősebbek voltak ugyan már akkor is, de eddigi tapasztalataikat latba vetve, a támadást Perednél nem kockáztatták ezutal, attól is tartván, hogy hátuk és oldaluk Sereg-Akol felől a lázadók támadásának lenne kitéve.

«Nem maradt tehát egyéb hátra, mint az eredetileg tartaléknak szánt *Paniutine*-féle hadosztálynak a harcmezőre való vonulását kikérni, mi *Wohlgemuth* osztrák tábornok felhívása folytán a legnagyobb készséggel el is rendeltetett.

«Az orosz hadosztály június 19-én, illetőleg 20-án Hidas-Kürth és Taksony körül állást foglaltva, 21-én reggel megkezdődött az általános előrenyomulás Sellye felé.

«Tájékozásul fölemlitem, miszerint az orosz hadosztály zöme a középhe jutott, mely az ellenség által megszállva tartott A.-Sellye felé irányult.

«A lázadók azonban e helyet önkénytelenül elhagyva, Király-Rév és Pered felé vonultak vissza s végre ez utóbbi hely és Deáki közt foglaltak állást.

«A harc — miként előre látható volt — a centrumban vette elejét.

«Míg a *Paniutine* tábornok által helyesen felállított négy üteg heves tüzelése az ellenség balzárnyát zavarba hozta, addig két osztrák dandárnak sikerült annak főbb szárnyát féken tartani, mire aztán a tulnyomó számú lovasság

összeszaladt emberek felélesztették a tábornokot is. Nem tett szemrehányást, csak a távolból bámulva csóválta fejét. Szegény öreg, nála is jobban elvesztette fejét. Feltette a bőrét, meg az enyémét is.

Elküldtek a tábornok hadsegéde, zászlóalj- és századparancsnok-ért. Látásomra mindegyik hangos kacajban tört ki. Végre elhatározták, hogy a kaszárnyabeli főőrségen fognak elhelyezni, az ezredparancsnok pedig legott fel fog menni az idősb Nikolajevics Miklós nagyherceghez és főparancsnokhoz, jelentéstétel és intézkedésnyerés végett.

A tábornok gyorsan egyenruhába csapta magát semment, nekem pedig karját nyújtá a hadsegéd, és a tábornokné meg a tisztok hahótáza közben elvezetett az őrsobába, honnét aztán tiszt ruháért küldtem haza.

Eme szokatlan eset híre gyors szárnyakon terjedt el, s tíz perc múlva az őrszoba tele volt a kaszárnyából látásomra összecsendült tisztekkel. Bármennyire keserű hangulatban vártam a büntetést, mégis jó képpel kellett viselni hölgyi mivoltom következményeit; az egyik tiszt oda ült a zongorához, a többiek kézzel-kézre adogatták hölgynek öltözött társukat, természetesen miután mindegyik kivette részét a keringőből.

Este hét órákor visszatért a tábornok s meghozta a várva várt ítéletet, mely mindennél jobban jellemzi II. Sándor császár kegyességét. Az uralkodó két napi fogságra ítélte azzal a meghagyással, hogy a minősítvényi táblázatban nem fog róla említés tételni, a napi parancsban pedig az az ok hozassék föl, hogy az uralkodó oldal fegyver nélkül talált.

Ezen kívül tetszett az uralkodónak úgy intézkedni, hogy az elkészült fényképet, mely engem mint kisasszonyt ábrázol, személyesen nyujtsam át neki. Egy hét múlva csakugyan kihallgatásra jelentkeztem a téli palotában s átnyujtottam

JÓKAINÉ UTOLSÓ FÉNYKÉPE. Ellinger Ede felvétele.

Lengyel S. balaton-füredi fényképe.

a kabinet fotografiát. Az uralkodó elismerte, hogy a fénykép sikerült, mert a hasonlatosság kitünő, kegyesen tréfálkozott ostoba csinyem miatt, s bucsuzóul kezét nyújtá, melyet hálával telt szívvel szorítottam ajkaimhoz.

Eddig van a szó a fiuról.
—y —ó.

EGYVELEG.

* Ragadozó madárrá alakult át Uj-Zeelandban a kia-papagály. Azelőtt csaknem kizárólag virágnedvvel és bogyókkal táplálkozott, de később hozzászokott az európai telepítők által száradás végett kitétt juhús csipkedéséhez s most már az eleven juhokat is megtámadja s különösen lábaikból nagy darabokat csipdes ki, úgy hogy a juhok a seb miatt el is pusztulnak. Otago tartományban különösen télen, midőn másnemű elességük nem akad, a kia-papagályok veszélyesek is kezdenek lenni.

* Az erős nyomást egyszerűbb szervezetű állatok jobban kitarják s ezért a tenger mélyében csak apró állatok tudnak megélni. Egy tudós 1000 légköri nyomást hozott létre mesterségesen mely nyomás 10,000 méter mélységnek felel meg s úgy találta, hogy a nyomás alatt levő infusoriák elkábultak ugyan, de csakhamar ismét helyreállottak. Puhányok egy óra múlva mutattak életet, míg a halak már 100—400 légköri nyomás

Veress F. kolozsvári fényképe.

alatt elpusztultak. A kerti zsáza 1000 légköri nyomás alatt már 10 percet is alig tudott kitarítani s csak egy hét múlva csírázott ki.

* Az első spanyol nemzetközi kiállítást 1887-ben nyitják meg Barcelonában. Madridban a tél igen hideg és nedves s ezért választották az igen enyhe éghajlatu katalonai fővárost, mely különben a legelső iparüző város Spanyolországban.

* A régi római forumon most óriási mennyiségű macska tartózkodik a római hatóság gondviselése alatt. Egy városi szolga minden reggel nagy kosárral hoz eledelet számukra.

* Egy kis hirlap statisztika. Angliában a legelterjedtebb lap a 'Lloyds Weekly News paper', mely 612,000 példányban jelenik meg; a 'Weekly Budget' 500,000, a 'Reynold News paper' 300,000, a 'Standard' 255,300, a 'Daily Telegraph' 241,000, a 'Weekly Dispatch' 180,000, az 'Echo' 105,000, a 'Christian World' 100,000 példányban kel el. A newyorki lapok közül a 'Herald' 190,000, a 'Daily News' 160,000, a 'World' és 'Times' 50,000, a 'Morning Journal' és 'Sun' 100,000 példányban kelnek el. Az Egyesült-államokban a hirlapok száma oly nagy, hogy minden 2500 lakosra jut egy hirlap.

* Húspótló étel. Bazzoni milánói tanár 400 gramm buzaliszt és 200 gramm ökör- vagy bárányvér keverékéből állítja elő a legkitünőbbnek tartott pogácsát, melynek élvezete a hús evés is egészen feleslegessé teszi. A keverék úgy készül, mint a kenyér, minden kilogrammhoz 9 gramm só szükséges.

* Egy primadonna a vadon vidéken. Hauck Minnie közelebb Montana állam egy messze nyugaton fekvő városában lépett fel s igen sajtóságos ajándékokat kapott: két nyersaranytömböt, egy ezüsttel bevont medvefogat, egy sioux indián harezí ékszer, sőt egy indián skalpját is, melyet épen a küldő vágott le.

* Karthágó föléptése. Rómából írják, hogy Lavigaria bibornok a pápa és a francia kormány elé azt a tervet terjesztette, hogy építsék fel újra Karthágót. Az új Karthágó kizárólag keresztény város lenne s egyúttal az afrikai katolikus missziók központja s a propaganda fide afrikai osztálya is oda tenné át székhelyét.

Bein 1886. November 22. Kér
Tudósok Jókai!
Egyveleg vártam
és én magam is
a Gyász napon, melyen
fűt a falom oly
Reszeseu így tölte
Legőszültt részetemet.
nyilvánítani.
Egyedre a gondviselés,
hogy a miu Kafai,
Adelenni elhoztam,
a Nóg's sajtólatáiban,
a drága kasa kereteleken.

BUDOLF TRÁNÓRKÉS FŐHERCEG LEVELE JÓKAIHOZ.

Alvintson 1886.
22. / 11.
Tisztelt Barátom!
Tudom hogy az emberi réb való:
goc fájdalom az pitha valában) az
isimle rőszöl is csak újra fájdalom
Kell, de mind a' mellett engedelj meg
e soraimban is kifjejezem érzéseim
mel, melyek szívem mélyébe hatoltek.
Csak az éreket ömel, a' ki boldog
féry is valódapa, arel vigasztal,
hallan vaggok, Endrián, melyi embro
csapad melé emre a' gondviselés.

JÓSEF FŐHERCEG LEVELE JÓKAIHOZ.

RUDOLF TRÓNÖRÖKS FŐHERCEGEZ LEVELE JÓKAIHOZ.

Találom én vigaszt, és
 nyílést a legnyilvánosabb
 színi utcai, mely a fogas
 a szeretett életfennmaradás
 halála által érkezi.
 Nem s magam leg,
 melegebb szívvel és
 méltó, marasztaló szívvel
 mi mindenben

Rudolf

JÓZSEF FŐHERCEGEZ LEVELE JÓKAIHOZ.

Ugyan a legnyilvánosabb
 színi utcai, mely a fogas
 a szeretett életfennmaradás
 halála által érkezi.
 Nem s magam leg,
 melegebb szívvel és
 méltó, marasztaló szívvel
 mi mindenben

József

JÓKAINÉ HALÁLA.

A nagy művész életét alig két heti súlyos betegség oltotta ki, nov. 20-ikán, hajnalban. Még pár nap előtt az orvosok reményt nyújtottak, hogy a tüdőgyulladás halálos veszedelem elmult. De a javulás csak színleges volt, s a bajhoz szívvelhűdés járt. Élet és halál közt lebegve sem vesztette el öntudatát; erős szervezete, mely addig betegséget nem ismert, rendkívüli ellenállással bírt. Nem tudta, hogy az örök elválás pillanata közeledik. Beszélgetett övével, érdeklődött a külvilág iránt. Nem bucsuzott el szeretettől. Még a halál előtt nem sokkal arra gondolt, hogy fel fog kelni, kérte, hogy ruháit tegyék közelébe, míg egyszerre így szólt: «Gyujtsatok gergyákat, mert nem látok.» Utolsó szava volt ez, s egy mély sóhajjal reggel 4 órakor kilehelte lelkét.

Jókainé betegsége alatt a legmelegebb és legáltalánosabb érdeklődés nyilvánult. A trónörökös, József főherceg, Tisza miniszterelnök, a közelet és művészvilág jelesei szakadatlanul kérdezősködtek a beteg állapotáról.

A gyászír elterjedtével meghatón nyilvánult a részvét Jókai iránt, kit a közelet számos kitünősége, barátai, siettek személyesen fölkeresni, vagy pedig táviratban és levélben fejezték ki részvétüket. Első volt a látogatók közt Tisza Kálmán miniszterelnök. A királyi udvar részéről a következő táviratok érkeztek:

Gödöllő. Szomorú kötelességet teljesíték, midőn legfelsőbb megbízás folytán tudatom, hogy 6 cs. és apostoli kir. felsége őszinte részvéttel értesült a tisztelt uraságodat ért fájdalmas veszteségről. Pápay István.

Gödöllő. Azon fájdalmas veszteség alkalmából, mely nagyságodat érte, legmagasb megbízásból sietek felséges asszonyunk legőszintébb részvételének kifejezését adni. Nopcsa.

A trónörökös pár Bécsből ezt táviratozta: «Legbensőbb részvétünk a nagy szerencsétlenségben, mely önt érte. Rudolf és Stefánia.»

József főherceg távirata Alesuthról: «Legbensőbb részvétellel vettem a megrendítő gyászírt. Őszinte szívemből érzem önnel a pótolhatatlan veszteség egész súlyát és oszton fájdalmát. József főherceg.»

Klotild főhercegnő távirata Alesuthról: «Őszinte részvétellel értesültem a nagy csapásról, mely önt és a magyar művészetet kitűnő nevének halálával pótolhatatlanul sújtotta. Az ég kegyelme és a nemzet részvéte vigasztalja önt fájdalmában.»

Szász Koburg Fülöp herceg és neje Bécsből a következő táviratot küldték: «A szomorú esemény alkalmából fogadja legbensőbb részvétünk kifejezését. Szász Koburg Fülöp herceg és neje.»

A trónörökös és József főherceg ezenkívül külön leveleket is intéztek Jókaihoz. A nemzet nagy írója iránt egy nagy művész halála- esetéből kifejezett e meleg részvét arra bátorított bennünket, hogy lépéseket tegyünk e két levélnek hasonmásban közölhetése iránt. Az engedély megadtván, a becses levelek hasonmásait mai számunkban közöljük.

A nemzeti színház igazgatósága azonnal intézkedett, a családtagokkal egyetértően, hogy a nagy művésznőt a színház előcsarnokából temessék el. A temetés napján a színház igazgatósága külön gyászjelentést adott ki, melyeket a színlapok helyén városzerte kifüggesztettek.

A család pedig a következő gyászlapot adta ki: «Jókai Mór a maga és leánya Róza, valamint sógor-nője Benke Jozefin dr. Huray Istvánné, nővére öz. Váli Ferenczné és leánya öz. Peti Józsefné szül. Váli Mária, fivére Jókai Károly és ennek gyermekei dr. Jókai Gejza, neje és gyermeke, Jókai Jolán és férje Hegedűs Sándor és gyermekeik, Jókai Etelke és ifj. Jókai Mór nevében mély fájdalommal jelenti, hogy a forrón szeretett nő, anya, nővér, sógorné és nagynéne Jókai Mórné szül. Laborfalvy Benke Judith Róza a nemzeti színház tagja, a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa, folyó hó 20-án reggeli 4 órakor, élte 69-ik, boldog házassága 39-ik évében, rövid szünet után az Urban elszenderült. A megdicsőült földi maradványai f. hó 22-én d. u. 3 órakor fognak, a rom. kath. egyház szertartása szerint, a nemzeti színház csarnokában beszenteltetni és a kerepesi-úti temetőben örök nyugalomra helyeztetni. A ki anyai boldogságot nyújtott övéinek és világot nemzetének, legyen annak porain áldás és lelkének örök világosság! Budapest, november hó 20-án.»

A legelső koszorukat a gyászoló családtagok helyezték a ravatalra. Férjének nagy pálmakoszoruja fekete szalagjain ezüst betűkkel ez egyszerű, de mindent kifejező feliratot viselt: «Órangyalomnak.» Róza leányáé babérokoszorú, fehér szalagján «A legjobb anyának» felirattal. Hegedűs Sándor és felesége Jókai Jolán koszorúja «Szeretett Róza nénénknek» feliratot viselt, míg gyermekeik, Loránd, Sándor és Rózika: «A jó keresztanyának» áldoztak koszorújukkal.

Mindenünne érkeztek koszorúk a színházaktól, az egyesületektől, Budapest hatóságától és a tisztelők sokaságától. A részvét a legmeghatóbb alakban nyilvánult a kettős veszteségben, mely színművészetünk legfényesebb alakját és a nagy költő szerető hitvesét ragadta el.

A megboldogultnak arca a halálban semmit sem változott. Ünneplő fekete bársony magyar ruhájába öltöztetve, kezében egy kis keresztel fektet az egyszerű ravatalon. Óhaja az volt, hogy a hittel — kezében keresztel — babérajain aludja örök álmát. Kívánságát pontosan teljesítették. Összes koszorúit, melyeket mint művész kapott s egész életén át oly gondosan megőrzött, mellé helyezték, a szalagokat a koporsóba s a koszorukat a koporsó fölé a sirba.

A főváros tanácsa azzal fejezte ki részvétét, hogy a kerepesi temetőben kettős sírhelyet engedett át a legelőkelőbb helyen, az elhunytak a magyar színművészet körül szerzett érdemeit jegyzőkönyvbe iktatta, a gyászoló férjhez részvétírtat intézett, s a temetésen a hatóságot képviseltette.

A boldogult szülővárosa. Miskolcz, a város egyik képviselője, Vadn y Károly által fejeztette ki a család előtt részvétét. Jókai meghatva, könyezve ölelte át barátját s e szavakat mondá: «Sziveskedjél tudtára adni boldogult nőm szülővárosának, mely a tied is, hogy a legnagyobb köszönettel hallottam téled részvéte nyilvánítását, annál is inkább, mert soha sem feledhetem el, hogy a mi alapját veté meg a mi harmincznyolcz évi házi boldogságunknak, az ép Miskolczon és a Bükkségen történt, a hova a forradalom lezajlása után menekültünk. Ott kötött minket erősen össze hosszú időre. A balsors, ott találtunk résztvevő, segítő jó emberekre, kikre mindig hálással emlékezünk. Vigasztalásul szolgál most rám nézve elhalt nőm szülővárosának nemes részvéte.»

A részvétnyilatkozatok levélben, táviratban szakadatlanul érkeztek, a bécsi színházaktól, bécsi szerkesztőségektől is. Személyesen is igen sokan elmentek a halottas házhoz, a fájdalom és megilletődés szavait tolmácsolni. Jókai helyett, ki mélyen le volt sújtva, a család nevében Hegedűs Sándor fogadta ezeket. A halottas házban felállított ideiglenes ravatal is százak és százak tekintették meg.

A koporsót nov. 21-ikén este zárták le, aztán a család tagjainak kíséretében elszállították hajnalban a nemzeti színházba, melynek előcsarnokában ravatalra helyezték. A színház két oldalkapuját fekete függönyzettel vonták be. Ezek nyitva álltak a közönség számára, mely a temetés napjának egész délelőttjén nagy tömegekben járt a koporsóhoz. Az egész előcsarnokot gyászszal vonták be. Az oszlopok közt állt a ravatal, a lezárt koporsóval. Köröskörül viaszgyertyák, örökzöld pálmakoszorúk. A gyászoló férj koszorúja épen a koporsó közepét fedte. A ravatal lábánál nagy élővirágokból font koszorú, Jókai Rózáé. S köröskörül fehér, fekete és nemzeti szín szalagos koszorúk: a nemzeti színház igazgatójának és tagjainak külön koszorú, a népszínház, a kolozsvári nemzeti színház, az opera, az Athenaeum, a bécsi «Presse», a külföldi pályatársak, az ithoniak gyönyörű gyönyörűbb koszorú, a mint a ravatalon, mellette és szerte a déli növényzet közt elhelyezték. Valamennyi közt legjobban kitűnt a nagy babérokoszorú, ott a koporsón, széles fekete szalagján e szavakkal: «Órangyalomnak — Jókai Mór.» A halott lábainál az első lépcsőn nagy ezüst feszület rozmarin bokrok közt. Dus aranyozású márványasztalon, aranysegélyű vörös bársonyvánszkon az elhunyt érdemejele, a koronás arany érdemkereszt, melyvel a művésznőt 50 éves jubileuma alkalmával a király kitüntette.

A szomorúságnak, gyásznak sötét hajléka volt e máskor oly eleven csarnok, mely zárva maradt estére is. Jókainé temetése napján a nemzeti színház nem tarthatott előadást.

Nov. 22-ikén, mindjárt a déli órák után, a nemzeti színház környéke népesülni kezdett, s nemsokára egészen ellepte a néptömeg. A temetés idejére oly nagy tömeg gyűlt itt össze, mely közt abban a pillanatban, mikor a temetési menet megindult, a lovas és gyalog rendőrök nem voltak képesek fentartani a rendet, s a menet csak nagy nehezen tudott kibontakozni a színház előtt a tolongásból.

A temetésre összegyűlt a főváros minden társadalmi osztálya. Az előcsarnokban megjelentek közéletünk legkiválóbb képviselői. Ott volt Tisza Kálmán miniszterelnök nejevel, Bedekovics, Fabiny, Trefort, Fejérvári miniszterek, Coronini, az osztrák delegáció előkelő tagja, az államtitkárok, Gabriányi József tábornok és főtábornok, Szász Károly ref. püspök, képviselők, a törvényszékek elnökei, írók, művészek, az operaház és nemzeti színház tagjai gr. Keglevich intendánsal; Lesser Szaniszló, a helybeli német színház igazgatója.

Három óra előtt érkezett meg a gyászoló család: Jókai Mór, karján leányát, Rózát vezette; a boldogultnak nővére: dr. Huray Istvánné férjével; Hegedűs Sándor és neje: Jókai Jolán; a család több közeli és távoli rokona, kik a koporsó mellett álltak két sorban. Pontban három órakor jelent meg a Józsefváros plébánosa: Kanovics Béla fényes segédlellet. S kezdődött az egyházi szertartás. A színház zenekar és az opera énekkara Gluck «Orfeusz»-ának gyászdalát hangoztatta. A karban az opera elsőrangú művészei közül Bignio, Odry, Pauli is részt vettek.

A gyászdalomok után Paulay Ede, a nemzeti színház igazgatója mondott mélyérzésű beszédet. «A költői képzelet-alkotta örömeik és fájdalmaik e hajlókban — így szólt — a hol «nem a valóság, annak égi mása» szokta megragadni képzeletünket, megindítani érzéseinket, felkölteni részvétünket: ma a rideg valóság osztott szerepeket. Ma fájdalomunk oly való, mint a mily kegyetlenül való a veszteség, mely szívünket érte. Hogy mégis itt a való látzatának házában gyűltünk össze e való fájdalom mély gyászára: azért van, mert sokféle nemes hivatásának betöltése mellett, e házé, a miénk, a művészetét volt az a megdicsőült szellem, melynek földi maradványai a koporsóban nyugszanak. Egy tanulságos és dicsőséges, fénylő és melegítő, boldog és boldogító élet utolsó jelene előtt állva, emlékeztünk szárnyain végigszállunk ennek a tevékenységnek, érdemekben és eredményekben oly gazdag életnek földi utain — és nem állapodván meg a honleányi, hitvesi és anyai érényeknek mások által is elérhető magaslatain, — álmélkodva tekintünk ama művészi magasságra, melyet az örök világosság fényébe költözött szellem ereje, munkássága magának állandó emléktől, nekünk buzdításul és követendő példának emelt.» Majd kiemelte, hogy mint lett Jókainé vezéreszillag művészetünk egén, miként vonzta magához a testvérművészetet, a költészet egy hasonló ragyogású csillagát, hogy azontul ketten elválatlanul terjeszték sugaraikat. «Azt mondja a csillagás, hogy egy kialudt csillag fényemég sokáig gyönyörködte az emberek szemét! Igaz. Hiszen ő is régen megszűnt ragyogtatni művésze fényét, és kialvását mégis csak most vesszük észre: csak most látjuk, hogy e csillagpárnak már csak egyike ragyog. A visszaemlékezés így váltakozik veszteségünk fájdalomával, mely enyhülést is csak az ő életéből merít; mert arra a tanulásra vezet, hogy a legragyogóbb dicsőség is csak akkor biztosít magának boldogságot, ha a szív jótékony, nemes, fenkölt érzelmeivel maga is boldogít. De a kit — a családi élet végig kitartó elégedettsége mellett — egy nemzet elismerése, a fejedelmek kitüntető kegye, a kortársak hódoló tisztelete kíséri, a ki szellemének művészi alkotásaival soha el nem múló emléket hagy maga után, arról elmondhatjuk, hogy boldog volt és boldogított! és a kitől fájdalomunk közt is vigasztalódva válnak meg, a hit erejéből fakadt eme kívánsággal: «Az örök világosság fényeskedjék neki!»

Ifj. Abrányi Kornél országgyűlési képviselő pedig az irodalom nevében mondott emelkedett gondolkodású beszédet, az örök bucsu utolsó perczéről. «Az idő, mely e percztől kezdve hatalmát elvesztette fölötted, visszaadja multadnak összes ifjúságát, melyet alkotásaid szellemarcai őriznek meg.» Az érzés komolyságával volt gondolva és elmondva a beszéd. «Es te, a ki oly sok nagy szerepet megalkottál, önmagadért sohasem szerepeltél. Benned a művészetnek nemes színe és bja élt, hanem épen úgy annak büszke méltósága is. Küzdél, ragyogtál a színpadon, hogy e büszke méltóságnak mind több jogot szerezz: és visszavonultál korodnál korábban, hogy e jogból semmit oda ne adj. Ezért volt életed kezdetétől végig összhangzó és minta. Ezért nem fért hozzád soha a köznapiság. Ezért volt megjelenésed mindig és mindenütt egy-egy ünnepe. És ezért most eltávolszol sokszoros gyász. Egy drága ajándék visszafizetése a sorznak. És mégis, ha kérdezzük, mi fog nekünk megmaradni belőled? érezzük, hogy mily kevés az, a mi benned el fog tűnni! — A mulandóság azt mondja: válnak, mert bucsuzunk, de a halhatatlanság azt feleli: csak bucsuzunk, de el nem válnak!»

Az ismét folhangzó zenekar és a dalkar Szerdahelyi József gyászdalát adta elő. Ennek hangjai mellett emelkedett a koporsót az üveges gyászkoocsira. A koszorukat külön kocsihoz helyezték. Nehezen indulhatott meg a gyászmenet a nagy tolongásban. A népszínház előtt újra nagy tömeg állt. Itt várt a népszínház személyzete is. Az intézet nevében Lukácsy Sándor rendező mondott itt beszédet, kiemelve, hogy színészetünk akkor lett teljesen magyar, mikor a magyar népélet nemzeti sajátosságait és tulajdonságait színpadain is teljesen meghonosította. Mindenki tudja, mily része volt ebben a nemes ut-

A második költeményből, — melynek czime nincs meg, — mutatványul állanak itt a következő sorok:

„Szívem tömjénét meg veted,
Kínlódsámat neveted;
S bár akármit esdeklem,
Értz kebled nem érdeklem.

Karjaim közül elszaladsz,
S egy vigasztaló szót sem adsz.
Menj el, menj el! ha nem szánsz,
De tudom, hogy még megbánsz.»

A költő halála után sokáig pihentek szentelt hamvai jeltelenül, — míg végre az elhymatás szomorú idejében, 1859-ben, több somogygyei lelkes férfi megpendítvén az eszmét, hogy emlékoszloppal kellene megjelölni a helyét, hol Berzsényi Dániel hamvai nyugszanak, a mozgalom megindult, Somogy megye urai lelkesülten karolták föl a hazafias ügyet s 1860-ban már siker koronázta a kezdeményezők fáradozásait; a hatalmas, gulaalakú oszlop elkészülvén, nagy ünnepély mellett történt leleplezése.

Az ünnepélyen jelen voltak: gr. Zichy Jánosné Kray Irma, ki egy szép koszorút hozott magával, s azt a szoborra ő maga tette le, — Somssich Pál, ki ez ügyben legnagyobb tevékenységet fejtett ki, — Jankovich László gr. Somogy megye főispánja, — báró Eötvös József, — Thaly Kálmán, Székács József, Reményi Ede és Kozma Sándor, a mostani királyi főügyész. Továbbá Somogy főurai és a középirtokos osztályból, valamint Zala, Veszprém és több megyéből számsan, sőt Horvátországból is jelentek meg küldöttek. A horvát küldöttség fényesen fogadtatott s horvát nyelven üdvözöltetett; mire azok, — a jelenlevők nagy bámulására, — magyarul köszönték meg a szíves fogadtatást.

A niklai nép is mind nézte e fényes és kegyeletes ünnepélyt, s midőn hallották a sok ékes díkeziót, mely a szabad ég alatt, hosszú asztaloknál folyt, — az egyik paraszt így szólott mellette álló társához:

— Hát ezek az urak csak most tudják, hogy a Berzsényi Dani uraság olyan okos ember volt?
— Dehogy, — felelt a másik, — csak a császárt turucezolják!

Ime a nép is, a maga egyszerű eszével, megértette, hogy ezzel is csak demonstrálni akarják, hogy a magyar még bizik a jövőben, s biztosan hiszi, hogy a szabadság napja nem sokára kiderül. Ez alkalomból írta a költő fia, László gyönyörű ódájában lelkesülve:

„Ím a setétlő fellegek oszlanak,
Szép csillagink már fényleni kezdenek,
Szól a csalogány égi hangja,
Távol a hajnali fény tehát nincs!»

A magyar nemzet nem is csalódott reményében, — a setétlő fellegek szétoszóztak nemskára, s előtűnt a szabadság éltető sugara; s ha most a niklai temetőben bolyongunk, szent kegyelettel álljunk meg Berzsényi emlékoszlopa előtt, melyet ama gyászos korszakban emeltek a jó hazafiak!

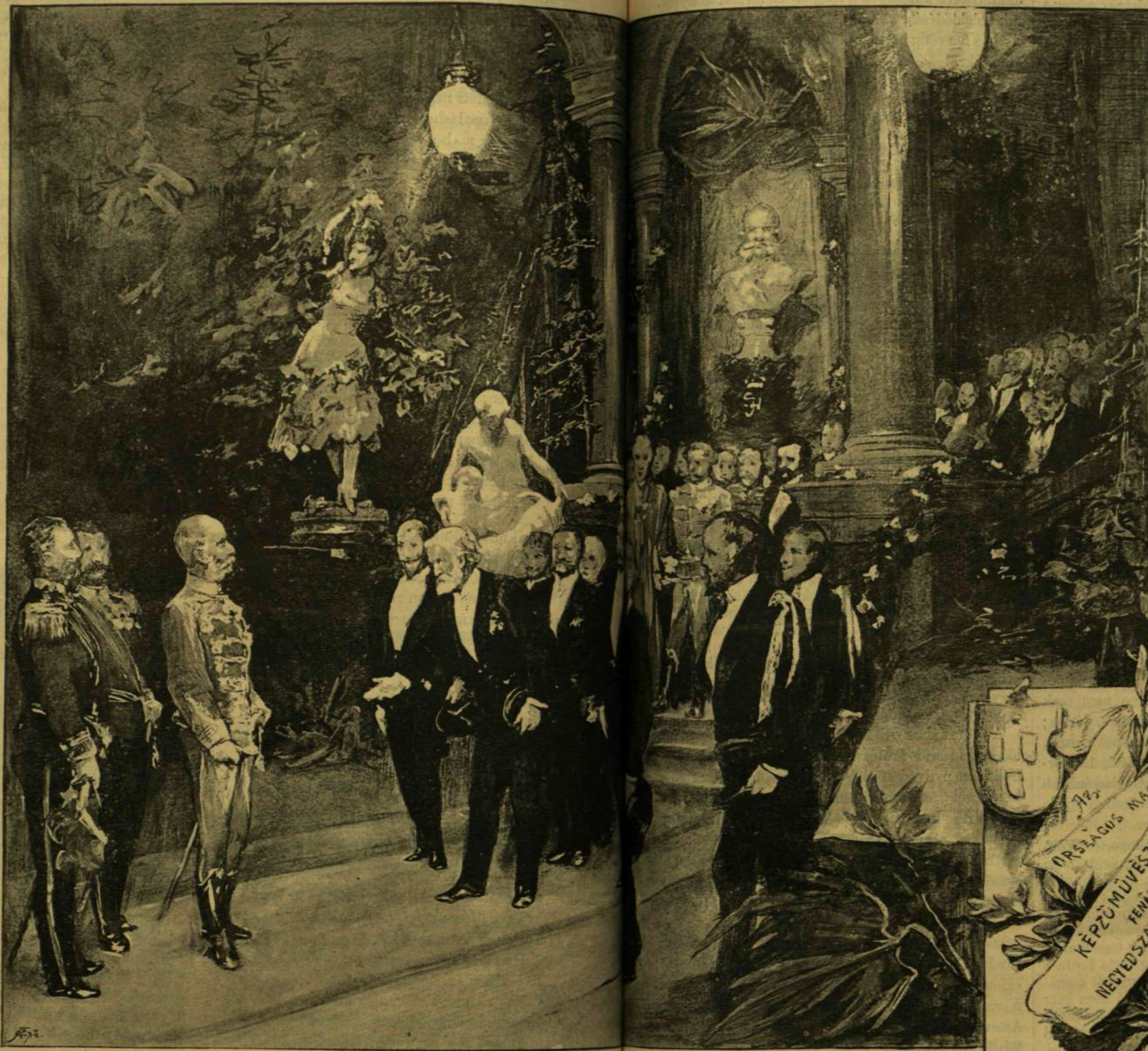
De ott áll Niklán a ház, melyben egykor munkált a dicső lélek, ott áll — *jeltelenül!* Somogy megye figyelmét már felhívtam e körülményre, — s most, a költő h. alálának ötven éves fordulóján, nyílik legjobb alkalom, hogy Somogy megye lerója a kegyelet ezen adóját!

NOSZLOPY TIVADAR.

JÖN A KIRÁLY!

Nagy volt a beszéd köztünk, az országos képzőművészeti társulat negyedszázados fennállásának évfordulójára rendezett kiállítás megnyitása előtt. Legnagyobb volt a piktorok közt az érdeklődés az iránt, hogy mit ki állít ki? Mit küldenek a jó mincheni gyerekek? Ők képezvén a legnagyobb számot a külföldön élő magyar művészek között. Meg is járta, a ki közülük ez időben haza vetődött; elfelejtették tőle még azt is megkérdezni: hogy van? mikor jött? Mert biz az úgy volt, hogy ha szerencsére megkapta az Isten hozottat, rögtön tiz piktor közül tizenegyet siettek egyszerre kérdezni: kiállítás-e és mit? Mit küld ez és amaz? Pályázol? Pályázik? Az meg már, a mit a Munkácsy-díjra pályázó ifjú piktor-nép mivel, szinte unalmas lett volna, ha a nagy élénk érdeklődés ilyen jó vérű ifjakkal olyan nagyon természetes és örvendetes nem lenne.

Végre tudva lett, mit foglal majd magában a

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSA, A KIRÁLY ÁLTAL.

Roskovics Ignác rajza.

kiállítás, s a kérdezősködés özöne átment ama pár szerencsés kollega nyakára, kik mint főlveteli jury-tagok első láthatják a kiállításra beérkezett összes műtárgyakat. A jury-tagokon azonban mihamar segített a sors, mert hire ment, hogy a tárlatot díszesen fogadják dekorálni! A díszítés sikerének azonban kevés híveje akadt, mert minálunk megszoktuk már, hogy lássuk a kiállításon nemesak a képeket, hanem a köteleket is, melyre Telepy bácsi fölakasztja őket. Az meg már igazán szerencsés szobrász volt, ki egy szál pálmát kapott a szobra mellé. Hja, ugy látszik, ezután másképp lesz; meggyőződött arról a legkisebb hitű piktor is, mikor meglátta a műcsarnok előtt megálló társzekereket tele zöld fenyőgallyal; mikor meg kitudódott, hogy ez Trefort édes apánk ajándéka, olyan általános lett az előismerés, mintha Barabás és Ligeti bácsin kezdve a kegyelmes ur újra mindnyájunknak ösztöndíjat adományozott volna. Neki is állott jó kedvvel Lechner Ödön és Strobl, hogy elbánjon a tömelen zöldséggel, jutott is minden szobornak hol babér, hol palma. Csak szegény Bezerédi „Kellemetlen vendégek” című szobra képez kivételt; bánt is szerényen minden piktor, lévén a jól talált *állat-portré* eredetie piktor-tulajdon! Nos, de mind semmi ehhez képest a mi ezután következett.

Bár neve megörökítésre méltó, nem tudom, ki újságolta köztünk először, hogy: Jön a király! A király személyesen nyitja meg a tárlatot! Általános volt a nézet, hogy így van ez helyén.

Osztrák kollegáinknak évente kijut a legnagyobb szerencséből, hogy ő felsége nyitja meg tárlatjukat. Persze megfordítva lesz ez majd, ha az ujon épülő királyi lakot szépen kipingáljuk s ő felsége állandóan Buda várába jön lakni, s így hozzájuk csak jubileumra megy majd műkiállítást megnyitni. No, de ez nem tartozik ide. A hírre, hogy jön a király, öröm és lelkesedés töltte a pár napot, mely a tárlat megnyitásától elválasztott bennünket.

Nem sokára eljött a nagy nap, melyen a megnyitáshoz meg kelle történni; sűrűsödött a munka a műcsarnokban, míg a már rendezett kiállítás megtekintésére siettek minden résztvevő művész — mint erre szabadalmazott — jogával élni. Megeredt itt tüstént az eszmecserre annyira, hogy a leghesebb rögtön egymaga ki is osztá a díjakat, persze csak szóval; a ki aztán így a díjkiosztásból kiceppent, vagy a művének adott helyével elégedetlen volt (olyan pedig nincs, ki ilyenkor teljesen meg volna elégedve), ment le az előcsarnokba, hogy Stroblon és Lechneren töltse boszuját, kik ez idő szerint az előcsarnok díszítésével foglalkoztak. Minden egyest külön kelle kapacitálniok, hogy jó lesz, csak be kell a befejezést várni. Nem adtak azonban szegényeknek hitelt, mert hát azért ember a piktor is, hogy elfelejtse, mikép írva van: „De gustibus non est disputandum”. Hát folyt is ott szünet nélkül a disputa s mikor a legmagasabb fokot érte a felett, hogy nem jó lesz a király szobrának kék háttér, sápadtan rohan be hűségese titká-

runk, Szmrecsányi: „Urak, Harkányi táviratot kapott Berlinből: a német császár meghalt!” Ha egy bomba pottyán le közénk, nagyobb rémületet nem okozhatott volna. Hogy is ne! Lehet már a király szobra késsel vagy vörössel dekorálva, ő maga nem jön el estére! Bizony beletelt tiz percz, míg kétségbeesésében eszébe jutott Szmrecsányinak telefonálni a „Pester Lloyd” szerkesztőségének (fájdalom, még a piktorok titkája is a német lapot tartja legjobban értesültnek), hogy igaz-e, miszerint meghalt a német császár? Vissza is jött rögtön a válasz: hogy él, eszéágában sincs meghalni! Nagy lett erre az öröm s egy páran a titkárral az irodában olyan csárdást esaptunk, hogy a redoutba is bevált volna, míg eszünkbe jutott kétségbe esett társainknak lent tudtára adni a jó hírt, melyre harsogó válasz lett: „Éljen! Éljen a német császár!” A ki ez időben a műcsarnok előtt elment, bátran azt hihette, hogy itt nem a magyar de a berlini jubiláris kiállításfoglaló estére megnyitni.

E viharos esemény után ismételt lett az öröm a fölött, hogy mégis csak jön a király! Sietett mindenki nem a megszokított vitát, de — haza mende — a fraktot felvenni, s ezuttal a műcsarnok tisztelt igazgatósága által megjelenésre kitűzött esti 6 óráig egyszerű pontosan megtartotta a művész-nép is, habár egy pár fölkitői elfelejtett s hon hagyott fehér nyakkendő fizette meg a tiszteletdíjat.

Rég láttam ily jó kondícióban a kollegákat;

elmondható, mert a műcsarnok szolgálja kívülről beszólt: „Jön a király ő felsége!” Egy pillanat, s erre feltárult a műcsarnok nagy kettős kapuja, s belepett a király hadsegédei kíséretében, méltósággal meghajtván magát. Fenséges alak volt. Trefort ékes szóval üdvözölte ő felségét, fölkerve őt a kiállítás megnyitására; melyre ő felsége választát felolvastván, jelen tárlatunkat megnyitotta. Élénk éljenzés hangzott fel s a meghajolt jelenlevők utat nyitva a király előtt, ő felsége felhaladt a lepcsőkön s belépett a műtárlatba. Itt aztán Telepy bácsi, mint műtárlat, szokott szokszertű s mégis kedélyes magyarázattal mutatta be a tárlaton levő műveket ő felségének, ki magas tetszésének több ízben kifejezést is adott egyesek művei fölött, és igazi műértő érdeklődéssel tekinté meg a kiállított összes műtárgyakat.

Mit mondott a király? azt a gyorskezü újságírók még azon este szóról-szóra világgá bocsótolták, s be kell vallanom, hogy egy részét magam is fölük tudtam meg, s így ide nem ígathatom. Elég legyen megemlítenem, hogy ő felsége befejezven a tárlat megismerését, legmagasabb meglegedésének adott kifejezést, s az igazi lelkesedés kitörő éljenei mellett hagyta el a tárlatot, melylyel oly elismerésre méltó ünnepi a képzőművészeti társulat fennállásának huszonöt éves jubileumát.

A meghívott vendégek még ott maradtak jó ideig, hogy gyönyörködjenek s bírálgassák (mert sokan azt hiszik, e nélkül nem is lehet képet nézni) a műtárgyakat; annyi szellemes észrevétel, megjegyzés és élcz aligha pattogott el a műcsarnokban máskor, mint ez este. Andrassy Gyula gróf előljárt ezekben, de ha a király ő felsége szavait sem irtam meg, adós maradok az övéivel is. A mi pedig a piktorokét illeti: fájdalom, ezek nem közölhetők, mert ez már ha élcz is, komoly kritikai számba megy, s ilyet piktornak irni kollegiális megkövezés terhe alatt tiltva van.

Igy nem marad más hátra, mint a szerencséről megemlékezni, hogy a villámfény — mint már többször megesezt — ez este el nem aludt, de fényesen ragyogott — mintha ez is örvendene sikerült kiállításunknak, — mindaddig, míg jószántunkból szétmenvén, nagy tömegekben Ruscher vendéglője felé tartánk. Az ott történetek szóval már lepingálta e lapokban Fesztvárbátom, a rajzot erről kérje tőle utólag a szerkesztő ur, mint engem utólag szólított fel, hogy rajzomhoz írjak szöveget. Kérem is, vegye magára e cikkért sajtóper esetén a felelősséget; mert bizonynyal tudja, hogy valamint vannak vasárnapi vadászok, úgy én is csak vasárnapi újságíró vagyok.*

ROSKOVICS IGNÁCZ.

AZ ÓRIÁSI TORONY AZ 1889. ÉVI PÁRISI VILÁGKIÁLLÍTÁSON.

A newyorki hatalmas szabadságszobrot, melyet különben szintén a francziák ajándékoztak az amerikaiaknak, most egy újabb nagyszerű és magasságban minden eddigi emberi alkotást, még a híres Babel-tornyot is messze felülmúló épület fogja követni: az Eiffel-féle vastorony az 1889-iki párisi világiállítás színhelyén, mely toronynak tervét mutatja mellékelt képünk.

Az óriási torony a kiállítási helyiségül kiszemelt Mars-téren lesz s épen ezer láb magas, körülbelül annyi, mint a legmagasabb piramisok s háromszor oly nagy, mint a diadalív (Arc de Triomphe), mely a környéken legmagasabb épület. A hatalmas alkotmány terv szerint két millió forintba fog kerülni s költségre Páris városa 600,000 forintot (másfél millió frankot) szavazott meg, a többit az építők fedezik, kik annak fejében a torony hasznos-élvezete felett husz éven át fognak rendelkezni és kamatnyit a látogatók által fizetett díjból busásan megkapják. Kötött léghajókkal már ki is eszelték azt, hogy a torony különböző részeiből minő pompás kilátást lehet nyerni. Eiffel, a vasból épült torony szerzője és építője azt népmulatságokon kívül még tudományos czéloka is fel akarja használtatni és azt hiszi, hogy tetején a csillagvizsgálók és meteorológok igen jó észleleteket csinálhatnak.

* Szívesen elvállaljuk a felelősséget s az ilyen vasárnapi újságírókat szívesen látja magánál a „Vasárnapi Újság.” Szerk.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.
1. Fb6-c7	e5-e4 (a)
2. Fc7-e5	Kd5-e5:
3. Kb5-e5	e4-e3
4. d2-d4 matt.	

a.

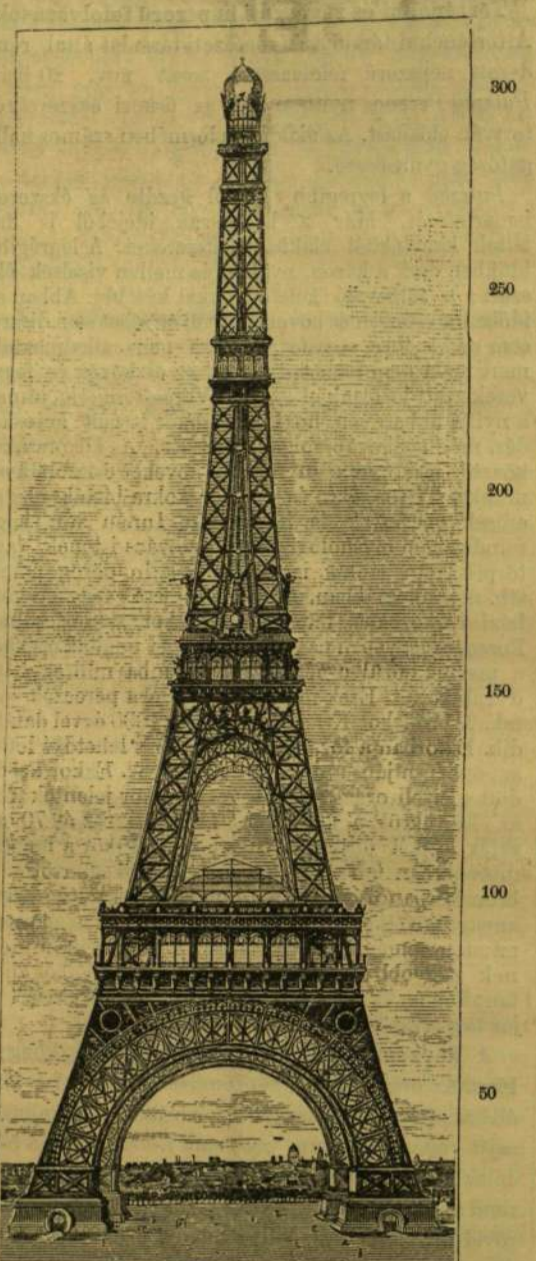
1.	Kd5-d4
2. Hb5-g3	t. sz.
3. Fg6-e4	t. sz.
4. Fc7-b6 matt.	

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. Andorfi S. — Kovács J. — Az Erkel-szakkör: A pesti sakkör.

HALÁLOZÁSOK.

Dr. Földy János kir. tanácsos meghalt Budapesten, 75 éves korában. Régebben tevékeny részt vett a közéletben. Pályáját mint jogakadémiai tanár kezdte meg 1838-ban Nagy-Várán, a büntetőjogi, a legelső ok volt, kik a latin helyett magyar nyelven tartották előadásukat. Része volt a bihari szabaddeli pártnak akkor oly nevezetes küzdelmeiben, a szabadságharc alatt pedig a Nagy-Várán alakított forradalmi törvényszék bírójává lett. A világi ügyeléstől után bifória itéltek. Az ítélet már ki is volt hirdetve, mikor Haynau megkezdte a kegyelmezéseket, s dr. Földy János is «kegyelem útján» tizenöt évi várfogságra ítéltetett s ebből hétédél évet töltött ki, vasban, az olnczi és jostadi kamuzatában. Az újabb alkotmányos korszak kezdetén Bihari megye megválasztotta törvényszéki bírójává, 1868-ban pedig b. Eötvös kinevezte Bihar-megye tanfelügyelőjévé, mely állásban nagy buzgalommal működött 1875. végéig, a mikor hajlott kora miatt a magánéletbe vonult. Földi Géza, a «Fővárosi Lapok» főmunkatársa, édes atyját siratja az elhunytban.

Elhunytak a közelebbi napok alatt: Békassy Károly, a somlyóvásárhelyi kerület volt országgyűlési képviselője, a deveseri járás egykori szolgabírája, 52 éves korában, Békáson. — Csiki István, volt országgyűlési képviselő, 74 éves, Erzsébetvárosban. — Medrey István, a pestvidéki törvényszék nyug. első osztályú telekönyvvizsgálója, Pestmegye volt telekönyvi igazgatója, 81 éves, Budapestben. — Balogh Izra, törvényszéki bíró, a szabadságharcban honvédszázados, 63 éves, Kézi-Vásárhelytől. Molnár Pál ügyvéd Szabolcs megye közigazgatási bizottságának tagja, 44 éves. — Horváth György, volt törvényszéki bíró, majd kir. közjegyző, N.-Várán. — Jézzenszky Ignác, Fibis községnek évtizedek óta köztisztviselője lett, ki orgyilkosság áldozata lett, midőn a hét elején Temesvárról hazament; kiterjedt család és számos rokonság gyászolja. — Horovitz Fülöp, a fővárosban ismert antiquárius 73 éves korában. — Biro József, 1848-49-iki honvéd huszár-hadnagy, 74 éves, Sepsi-Szent-Györgyön. — Kisely János földbirtokos és Borsodmegye bizottsági tagja, Nagy-Mihályon. — Makróczy Sándor organista s néptáncos, Nyr-Csaholyban. — Hlatky

A Párisban tervezett 300 méter magas torony méretei. A kölni dom magassága (109 méter).

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Vén biblia. Szépén van gondolva, kivéve is nagyjában; megérdemli, hogy a kidolgozás kisebb szépi is eszmémissanak. Min járt az első sor — melyre a 4-diknek kellene rimelni — nem ad rimet; a mintha köttő szó helyett a kiálthatatlan (szükségben) mint hogyha elnyújtás kétszer is előfordul; egy pár gyöngörim (teljeszem—elmékedem; czeitalan—untalan) éktelenkedik; egy helytelen kifejezés is, mert az iskolán gyermek nem a pad alatt, hanem a padba faragja a betűket. Mindez könnyen kiigazítható. Végre meg kellene mondani azt is, ki volt, a ki nevét a vén bibliából irta: a költő anyja, vagy nagyanyja? — ez érthetőbbé s érdeklőbbé is tenné a csinos költeményt.

Csokonay szobra előtt. Ha a költszet csak verselésből állana s a verselés csak jó rimeket kívánna: ez jeles költemény volna. De a jó rimetek kívül még jó ritmus és költői nyelvezet is kell a jó verseléshez; s jó verselésen kívül még új eszmék, melyek érzés s költői lendület és költői alakítás is kellenek a költszethez, ezek pedig kis mértékben vannak meg az előttünk levő versben.

Csiperkőzsa. A gondolat csinos; de a kidolgozás gyenge, kezdetleges.

Debreczen. Összef. Féldrétés van a dologban. Nem ez, hanem egy más szint ezen című költemény volt, melyről lapunk 47. sz. szerk. üzenetében szóltunk. — Erről, az ónérol, a 46. számban adtuk izenetet.

Turkvi A Temetőben ez. vers nem Eperjesről szóló; de nem is úgy kezdődött; de hogy lány strófából állt, arra nem emlékeztünk (papirkosra vándorolván), hanem aligha volt hét strofa. Így gyanús teljesen alaptalan s meg lehet nyugodva, hogy elmeszlemlényét senki sem plagizálta el. Hiszen így halottak napja körül százan írnak «Temetőben» című verset.

HETI NAP. November hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Israellit
25 V	C I Rufusz vt.	C I Rufusz	10 E 24 Máté a.
26 H	Szaturin vt.	Noah	17 Ner. Gerg. 2.
27 K	András apost.	András	18 Plató vt. 3.
28 S	Elig pk. hv.	Longin	19 Barlaam 4.
29 C	Bibiana sz.	Aurélia	20 Dekap G. 5.
30 P	Xav. Ferencz	Kasszián	21 E.-Assz. av. 6 Jerom.
31 S	Borbála sz.	Borbála	22 Filém. és A. 7 S. Vaj.

Holdváltásai: ● Ujhold 25-én S 6. 34 pk. d. u.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Gazdag raktárát hölgyconfectio-ujdonságokból, kőpényék, burkolók, bundák, selyem-és peluche-toilettekből, valamint legújabb francia fantasie-kelméit ajánlja.

ROZSAY, Confectionär,
Deák-Ferencz-utca, 7-ik sz. 3045

KÖRHOGES ELLEN.

Dr. FÁYKISS 3047

szepesti kárpát-növény-kivonata egy üveg, használati utasítással 75 krajczár.
szepesti kárpát-növény-cukorkák egy skatulya, haszn. utasítással 35 kr.
szepesti kárpát-növény-tea 50 kr., kisebb csomag 25 kr.

Mell- és tüdő-betegeknek!

15 év óta a legjobb sikerrel használtattak és ajánlottak: köhögés, hurut, rekedtség, köh-hurut (szamárhurut), náthaal (influenza), szék-mellőség, lelezeti bajok, oldalszúrás, kifejlett torokgyulladás, tüdő-gyulladás és egyéb kimerítő és gyengítő beteg ségekben. Valódi m-növevényben kaphatók magánál a készítőnél Fáykiss József gyógyszerésznél Temesváron (Józsefváros) Budapest: Török József gyógyszerésznél király-utca 12. szám; Thalmsayer és Seitz, kereskedőknél Kochmeister Frigyes utánaimál, és a legtöbb magyarhoni gyógyszerházban.

KINCSEM-SORSJEGYEK 3031

a 1 fnt 11 sorsjegy csak 10 fnt

Főnyeremény készpénzben **50.000 fnt**

Kapható a fő elárusításban **LÖRY J. bank- és váltó-üzletében** a Magyar Mercur kiadóhivatala Budapest, Hatvani-utca 17. sz. a.

Nélkülözetetlen sorsjegyirtokosok, töképen-zesek, spekulánsok, takarékpénztárak, letéti és árvászéki hivatalok számára a **MAGYAR MERCUR.** hiteles sorsolási tudósító és pénzügyi szakirat. Előfizetési ára egész évre csak 2 fnt.

egy hatszor hasabozott petit sor, vagy annak helye egyzeri igitásnál 15 kr.; többszöri igitásnál 10 kr. Bélyegdíj külön minden igitás után 30 kr.

Máriaczei gyomorcseppek.

Jeles hatású szer a gyomor minden betegségekben és fő-lülmulhatatlan étvágyhiány, gyomor-gyengeség, rossz-szagu lehellet, szelek, savanyu felböfögés, kollika, gyomorhurut, gyomorégés, hágyökképződés, túlságos nyálkaképződés, sárgaság, undor és hányság, ha az a gyomor-ból ered, gyomorgörcs, székszorulat, a gyomornak túlterhelése étel és ital által, giliszta, lép- és májbetegség és aranyérel.

Egy üvege ára használati utasítással 35 kr. Kapható minden gyógyszerházban. 2262

Főraktár Magyarország részere Török József gyógy-szerész Budapest, király-utca 12. szám.

Óvás! A valódi máriaczei cseppek sokfélelepen hamisítottak és utánzóttak. — A valódiság je-léről minden palack vörös, fönnebbi védjeggyel ellátott csomagolásban legyen, s a szinten minden palackhoz mel-léll használati utasításban rajta kell hogy legyen, miszerint az Gusek Henrik nyomdájában, Kreamsierben nyomatott.

Központi szétküldési raktár: Brady Károly „az őrangyalhoz“ cizmett gyógyszerházban Kreamsierben, (Morvaország).

BRÜNNI kelme egy elegáns ízlésű vagy toll 3.10 méter hosszú darokban, teljesen elégéges egy férfi öltönyre a fönnyom 4.80 a legfönnyomabb forint 10.50 a legeslegfönnyomabb forint 7.75

Palmeron és Boy táll kelme 2.50-5 frt. Loten frt 2.25-3 frt. 2.61 posztó métere frt 1.25-től frt 2.50-ig, küll bárhova postatársulatokkal a követéll lin. pesto gyári raktár

SIEGEL-IMHOFF Brünn, Ferdinands-gasse 2.

Nyilatkozat. A fenti cégg kémiák tartós és ízletes készítés által különösen kitünnek. A cizmet ismert lelkesimeretessége és tekintélyes versenyképessége árant is kezékedik, hogy csak a legjobb áru a kiválasztott minta szerint szállíttatik. — Kivántra fenti raktár küll mértéket legyen és bérmentes. 2979

Svájcezi sajt (Groyer)

közvetlenül a pástorkarimból, csakis a legjobb minőségben, ritéldimé-tesen; 5 kilo frt 3.30; fél ementál frt 3.60. Val. tróli főkezelvé frt 2.20.

Szállító: HILSCHER J. St. Johann, Tirol. 3019

BRILLANTIN. Legfönnyomabb szakál-és hajfényező, egy üveg 50 kr. Valódi Zöld dióhéj-olaj egy üveg 80, 40 kr. Kéthünő Hajszesz, mely a haj-kihullást megszünteti, erősíti a gyöngye hajálajt, egy üveg 60 kr. Közkevelit Magyar hajuszpedrő, fehér, barna, v. fekete egy doboz 25 kr. Leg-újabb Növény hajléstő ruda-as pomádé, mely az ősz haját visszafelé hozza, barnára és fekete eredeti színeire festi meg, egy nagy dz. 1 frt, egy kis dz. 50 kr. Vízkei megrende-lések 1 fntől legjobb után-vételű küldetnek. — Kapható egyedül üzletben VI. Nagymező-utca 45. Budapest. Tokódy Ferencz, fodrász.

Ki szédelgő 3304

reklámokra nem ad, hanem pénzért szilárd kiszolgálást igényel, rendelje meg a catalogue 20. évfolyamát, tartal-mazza diszmit-, rövid- és divat-árakat, játékszereket, va-lamint minden párisi, londoni és bécsi ujdonságokat, a legolcsóbb áron. E catalogue, mely nov. 10-én jelent meg, a fönnebbi cizkék eredeti rajaival van ellátva, s ingyen és bérmentve a követk. cím alatt megrendelhető: „Etablissement RIX, Wien, II.“

1-sős. kir. kizár. szabad. ujonnan javított RUGANOS SÉRVEKÖTŐK

Politisz szentvédőknek

Legújabb találmány az amerikai, ujonnan javított ruganos sérvköttő Politzer-től; ez rugók nélkül van, tisztán ruggyantá-ból művészesen szerkesztve s az a czája, hogy még a leg-üldültebb sérveket is lehet legrövidebb idő alatt egyenletes fekvésbe hozza, s egy nappal a legerőseztöbb munkánál, vagy a sokat járkálásnál, mint szinten éjjel alvásban is használható, a nélkül, hogy a sérvben szenvedő hivatás-ban legkevésbé is volna akadályoztatva. Felette nagy haszon, hogy az még éjjel is a testen maradhat, mivel hogy a szen-vedő testrésze kiváltképen jótékony kellemetes nyomást gy-a-korol s a legtöbb esetben még a sérv biztos gyógyulását is eszközözi. A legtöbb orvosi tekintélyek által elismerve, meg-vizsgálva s a legjobbnak találva professor Kovács s sebészeti kódoda slelnőke, dr. Gross Lajos m. kir. egészségügyi taná-csor, dr. Gluck Ignác kir. törvényszéki orvos által. 2437

Aloított egyszerűmind nagy raktárt is tart angol és francia aczél sérvköttők, függesztő készülékeket (suspensorium) gum-miburó szővőtteket, mint szinten szarvasbőrű. A szarvasbőr és gummi suspensoriumok czája, hogy a támaszt megakadályoz-zák. Mellfookendők, legárák, egybütök ek, periódikusák, prés-alvamatok, gummihasznák s mindennemü gummi árucizkék. Sérvköttőkért kérem megjelölni: jobb, bal v. kettős-e, mint szin-tén a test bőréjét is. Megrendeléseket utánvétel mellett elfogad.

POLITZER MÓR cs. kir. szab. sérvköttő-készítő. Budapest, Deák Ferencz-utca. Árak: arak, hölgyek és gyermekek számára, egyidőalmak darabá-6-10 fnt., a kettősök darabá 10-16 fnt., gyermekeknek félvezelőbb. Ugyanítt kapható legjobb amerikai sérvköttő. Egy tégely ára 3 fnt 50 kr.

HIRDETÉSEK.

Brünni kelme egy elegáns ízlésű vagy toll 3.10 méter hosszú darokban, teljesen elégéges egy férfi öltönyre a fönnyom 4.80 a legfönnyomabb forint 10.50 a legeslegfönnyomabb forint 7.75

Palmeron és Boy táll kelme 2.50-5 frt. Loten frt 2.25-3 frt. 2.61 posztó métere frt 1.25-től frt 2.50-ig, küll bárhova postatársulatokkal a követéll lin. pesto gyári raktár

SIEGEL-IMHOFF Brünn, Ferdinands-gasse 2.

Nyilatkozat. A fenti cégg kémiák tartós és ízletes készítés által különösen kitünnek. A cizmet ismert lelkesimeretessége és tekintélyes versenyképessége árant is kezékedik, hogy csak a legjobb áru a kiválasztott minta szerint szállíttatik. — Kivántra fenti raktár küll mértéket legyen és bérmentes. 2979

Máriaczei gyomorcseppek.

Jeles hatású szer a gyomor minden betegségekben és fő-lülmulhatatlan étvágyhiány, gyomor-gyengeség, rossz-szagu lehellet, szelek, savanyu felböfögés, kollika, gyomorhurut, gyomorégés, hágyökképződés, túlságos nyálkaképződés, sárgaság, undor és hányság, ha az a gyomor-ból ered, gyomorgörcs, székszorulat, a gyomornak túlterhelése étel és ital által, giliszta, lép- és májbetegség és aranyérel.

Egy üvege ára használati utasítással 35 kr. Kapható minden gyógyszerházban. 2262

Főraktár Magyarország részere Török József gyógy-szerész Budapest, király-utca 12. szám.

Óvás! A valódi máriaczei cseppek sokfélelepen hamisítottak és utánzóttak. — A valódiság je-léről minden palack vörös, fönnebbi védjeggyel ellátott csomagolásban legyen, s a szinten minden palackhoz mel-léll használati utasításban rajta kell hogy legyen, miszerint az Gusek Henrik nyomdájában, Kreamsierben nyomatott.

Központi szétküldési raktár: Brady Károly „az őrangyalhoz“ cizmett gyógyszerházban Kreamsierben, (Morvaország).

Svájcezi sajt (Groyer)

közvetlenül a pástorkarimból, csakis a legjobb minőségben, ritéldimé-tesen; 5 kilo frt 3.30; fél ementál frt 3.60. Val. tróli főkezelvé frt 2.20.

Szállító: HILSCHER J. St. Johann, Tirol. 3019

BRILLANTIN. Legfönnyomabb szakál-és hajfényező, egy üveg 50 kr. Valódi Zöld dióhéj-olaj egy üveg 80, 40 kr. Kéthünő Hajszesz, mely a haj-kihullást megszünteti, erősíti a gyöngye hajálajt, egy üveg 60 kr. Közkevelit Magyar hajuszpedrő, fehér, barna, v. fekete egy doboz 25 kr. Leg-újabb Növény hajléstő ruda-as pomádé, mely az ősz haját visszafelé hozza, barnára és fekete eredeti színeire festi meg, egy nagy dz. 1 frt, egy kis dz. 50 kr. Vízkei megrende-lések 1 fntől legjobb után-vételű küldetnek. — Kapható egyedül üzletben VI. Nagymező-utca 45. Budapest. Tokódy Ferencz, fodrász.

MEIDINGER-OFEN H. HEIM

valódi minőségben csakis fiókraktárunk által kaphatók Budapest, Thonetudvar. A feltállaál Altal Dr. Meidinger Henrik orvostudor ur által kizá-rolág hitelesített

Meidinger kályha-gyár **HEIM H.** Budapest és Bécs.

Jó hírvéunkról ismeretes cs. kir. kizár. szabadalmazott

Jó hírvéunkról ismeretes cs. kir. kizár. szabadalmazott

Kiadó-hivatalunk számára hirdeményeket elfogad BECSÉN: Dukas M. Riemergasse 12, Schalek Henrik Wollzeile 12, és Oppelik A. Stabenbastei 2.

A cs. kir. szabadalm. 2991

KÖSZVÉNY-SZESZ

SCHUTZMARKE SPIRO TRADE-MARK

általánoson klosterneuburgi **GICHTFLUID** név alatt ismert (a rendőri egészségügyi laboratorium által megvizsgálva és a cs. kir. szabadalom valamint a törv. bejegyzett védjegy által forgalmaz bízottivá) valósalóg különlegesség!

KÖSZVÉNY ÉS CSÜZ, test, izom és ideggyengeség, az egyes idegek be-szűlésa, hát-és derékfájdalmak, altesti és a vas-taghus görcsei, kollika ficzamosodás stb. ellen. Ára fél üveg 50 kr., 1 nagy üveg 1 frt, postán 15 kr.-ral több.

Főletés és postal szétküldés: **Hofmann A. gyógyszerháza Klosterneuburgban.** Főraktár Magyarország részere: **Török József gyógyszerháza, Budapest, király-utca 12.**

Továbbá kapható a következők gyógyszerházban: **Kassák:** Wandraschek K. György; **Pétri P. szegeden:** Barcsay K. Ver-seczen; **Müller O. Triestben:** Pranden R. Eszéken; **Dimes J. C. Oszernovitzban:** Alth E. Brassóban; **Kugler F. Temesvárott:** Jahner C. M., Klausmann és Albert. **Debreczenben:** Dr. Rotschnek; **Székesvárott:** Sny Rensó. **Szabadkán:** Jók. Pozsonyban: Dr. Adler, Egy. István, vala mint az osztr.-magyar birodalom leg. gyógyt.

NB. Mindenkor csak a **KLOSTERNEUBURGI KÖSZVÉNY-SZESZ** kérésnd, s a törv. védjegy megtekintend.

EGY ANGOL BÁBU 1 FRT.

HINDE SZABADÉKJA

UTI BORÖNDEL ÉS TELJES FÖLTSZERÉSEL. 30 db. **MINDEN FELVEHETŐ S LEVÉTELETT.** 30 db. Utezal öltöztek és legújabb divatu kalapokkal, éji öltözökekkel, kétféleg, mindenféle fémremény (tár-pek, nadržásokkal), gallérok, játékszerék, kőszimvák s egy könyveel, a kis utazónó fértárcával. — **Mind együttve csak 1 fnt.** 1 fnt 20 kr. postajegyekenben vagy postaküldemény mellett előleges beklűzése után bérmentesen meg-küldi **Hirschlere Ferencz** Bécs, 1. Am Gestade Nr. 4, vagy **Hinde & Son** által Birminghamben, Angliában. — A megrendelő neve és lakása világosan irandó.

500 aranyat fizetek annak,

ki dr. G **RENSILL** salicyl-sav-szájvize használata után — egy üveggel 40 kr. — meg valaha fogfájást kap vagy lehellete büzös leend. **Dr. Greensill** fog-szájvize, mely a szájjv után használ-landó, a fogakat fényes fehérré teszi. A szer Ártalmatlansága bízottilattik. Ára 40 kr. Kapható gyógyszerházban, illatszerekesekekben, s előkelő fod-rászoknál. **Dr. GREENSILL RÓBERT,** tanár, Párisban. Főraktár Budapest **Dankovszky István** V. k., József-tér 2. sz. **Török József** VI. k., király-utca 12. sz. **Neruda Wándornál** IV. ker., hatvani utca. **Liborius Klá IV.**, kis hid-utca 8. sz. Budán **Kabakovits György** nélfoggy-kerek. II. ker. fő-utca 90.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárnál kapható — az osztr. tartom. számára Szolnoki György cs. kir. egy. könyvtáránál Bécsben 1., Stefansplatz Nr. 6.

A magyar nép naptára 1887. évre.

Képes kalendárium, sokféle hasznos és mulattató olvasmányal ellátva.

Toldalékal **Paprika Jancsi** «Neversünk» cz. tárczája. Szerkeszti **ifj. TATÁR PÉTER.** Harminczkettedik évfolyam. **Sok képpel.** Ára füzve osztr. ért. 25 krajczár.

A Magyarországon tartantat szokott orsz. vásárok jegyzékével.

AZ 1889-DIKI PÁRISI KIÁLLITÁSRA TERVEZETT ÉS KÉSZÍTETT EIFFEL-TORONY.

Zacchiri N. és G. Kiállítás: Bécsben, Bartensteingasse 5.
Zacchiri N. és G. Keleti Ártár: Bécsben, Graben 26.
Zacchiri N. és G. Legnagyobb szőnyeg-raktár.
Zacchiri N. és G. Berendezési és díszítő-tárgyak.
Zacchiri N. és G. Legjobb bevásárlási forrás berendezési tárgyra, legelőbbaktól a legfinomabbig. Minden nap új tárgyak jelennek meg a világ minden részéből. Nem kell sehoh se vásárolni, mielőtt e czég gazdag raktárát megtekinteni. A vidékre nézve a legelőnyösebb bevásárlás; mineen áru a leggodosabban lesz csomagolva, valamint pontos szállítás is biztosítottik.
 Perzsa, ugynevezett Feraghan, I. minőségű.
 Perzsa, Horassan, ismeretesek pompás szinezűtűkről.
 Indiai, minden nagyságban.
 Smyrna, utánzás; ugynevezett Schmedeberger, minden nagyságban és szinezésben raktáron.
 Valódi Smyrna-szőnyegek. Zacchiri N. és G. épen most Ouchac-ból, Smyrna mellett lévő saját gyárkúkból, nagy szállítást kaptak valódi Smyrna-szőnyegekből; rajz és színek a XVII. századból. Ez az első szállítást ez esztendőben.
 Pompás művészeti kivitel és szinezés található Zacchiri N. és G. régi perzsa szőnyegek; közel 1000 darab minden tetszés szerinti nagyságban. Árak 20 frittől 100 frittig darabonként.

ZACCHIRI N. ÉS G.

Budapesten: IV., Mária Valeria-utca 9. sz. a.
 Bécsben: I., Bartensteingasse 5 és I., Graben 26
 legnagyobb és legelőnyösebb telep keleti berendezésekre és díszítő-tárgyakra, Ausztria-Magyarországon.

ZACCHIRI N. és G. CAIROBAN.
 arab butorok gyára (Moussarabie)
 Mindennemű arab butorok előállítására, gyimint: sofák, asztalok, székek, credenz, tábori székek, állványok, alacsony székek, stb.
 Zacchiri valódi arab lámpái, legnagyobb választék minden árban.

Divántakarók, valódiak, két számlátska-párnával együtt, szállítanak 55 frittől 300 frittig.
 Zacchiri függönyök, Marokkó, egészen gyapjából, pompás, perzsa alapszövevel, 4 méter hosszuk, 1.05 méter szélesek, 4 frittől egész 6 frittig.
 Chenille-függönyök, 4 méter hosszuk, 1.10 méter szélesek, díja 9 frittől 14 frittig.
 Minden más fajta
 Keleti függöny, ajtófüggönyök termekbe, ebéd-lök-, dohányzó-, férő- és háló-szobákba.
 Szőnyegek közönséges használatra. Zacchiri N. és G. ezekből valamint futószőnyegekből folyton gazdag raktárt tartanak hámulatos olcsó áron.
 Mindennemű valódi indiai bronz-árak, virág-cserépek, gyertyatartók és karszékek, valamint mindenféle butor indiai szalmából, bambusz vagy borsnádból.
 Indiai kelmék, melyek nem mindennapi tárgyak, hanem finom és pompás színűk miatt nő ruhákra vagy díszítő-ekre ajánlatosak.
 Zacchiri Soie de Nagpore, felső függönyökre vagy ruhadíszítésekre, egy vég, körülbelül 7 méter hosszú és 1 méter széles, 24 fritt.
 Zacchiri Mysore soie imprimée, egy vég, körülbelül 7 méter hosszú és 1 méter széles, 36 fritt.
 Zacchiri indiai zsebkendők, ajándékokra, igen nagy választékban, ritkák művészi színűk folytán.
 Zacchiri indiai shawljai, 4 méter hosszuk és 130 cent. szélesek, díja 20 fritt, díszítési czelokra vagy ablak- és ajtó-függönyök gyanánt.

VASÁRNAPI UJSÁG

49-İK SZÁM. 1886. BUDAPEST, DECEMBER 5. XXXIII. ÉVFOLYAM

GIZELLA FŐHERCEGASSZONY.

TÁVOL vagyunk még megvalósításától a nemzet azon ohajtásának, hogy az uralkodó család egyenlőképp ossza meg tartózkodása idejét Szent István koronájának országai és a birodalmi tanácsban képviselt tartományok között, a mint azt a paritás hozná magával. Bécs még mindig a régi birodalmi székváros, s az udvar állandó tartózkodási helye s valószínűleg az is marad, a míg a budai várpalota a legújabb terv szerint ki nem épül s egy királyi udvar méltó befogadására alkalmassá nem tétetik. A mikor, azt hisszük és reméljük, az uralkodóház tagjaihoz is többször és huzamosb időre lesz szerencsénk.

De az tagadhatatlan, hogy a korábbi időkhöz képest a mai nemzedék nagy előnyben van e tekintetben is. Míg a Habsburg-házbeli korábbi királyok csak nagy ritkán látogatták meg hazánkat s mindig csak rövid időre: addig most igen gyakori az eset, hogy felséges uralkodónkat úgy mint felséges nejét és gyermekeiket hetekig mondhatjuk a magunkéink. Nem vendégek már Magyarországon, állandó otthonuknak tekintik Budát és Gödöllőt s örömesít időznek bennök.

Igy most legközelebb is nemcsak a királyasszony időzött Gödöllőn, hanem vele volt legidősebb leánya, Gizella főhercegnő is, a mit a hazánk iránti rokonszenv jelének bizton vehetünk, mert hiszen, mint tudjuk, Gizella főhercegeasszonyt egy más ország fővárosához, Münchenhez kötik hitvesi és anyai köteleiségei.

Gizella főhercegeasszonyt, ki most, mint képpünk is mutatja, viruló asszonynya felett, sokszor láttuk mint gyermeket, mint fejlődő hajadont. Buda és Gödöllő az ő gyermekjátékainak, gyermekörömeinek is kedves színhelye volt, habár nem itt született, mint testvérhuga, Mária Valeria főhercegnő. Itt nőt nagy leánynya, itt ismerkedett meg bensőbben másodunokabátyjával, Lipót bajor királyi herceggel, s Budán tartották eljegyzésüket is 1872. tavaszán.

A főhercegeasszony, mint tudjuk, legidősebb leánya az uralkodó-párnak. Volt ugyan még ő előtte egy gyermekük, Zsófia főhercegnő, de az még kicsi korában, 1857. május 28-án elhunyt, ugyancsak Budán. Elvezetéseért a már akkor eszmélni kezdő leánya lőn a vigasztaló, kit szülői az első magyar királyné emlékére kereszteltek Gizellának.

Gizella Mária Lujza Bécsben, 1856. július 12-ikén született s így most van 31-ik évében.

Kaulbach Fügyes festménye után.

GIZELLA FŐHERCEGASSZONY.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvkereskedésben kapható, — az osztr. tart. számára Szelinski György cs. k. egy. könyvtársnál Bécsben, I., Stefansplatz 6.

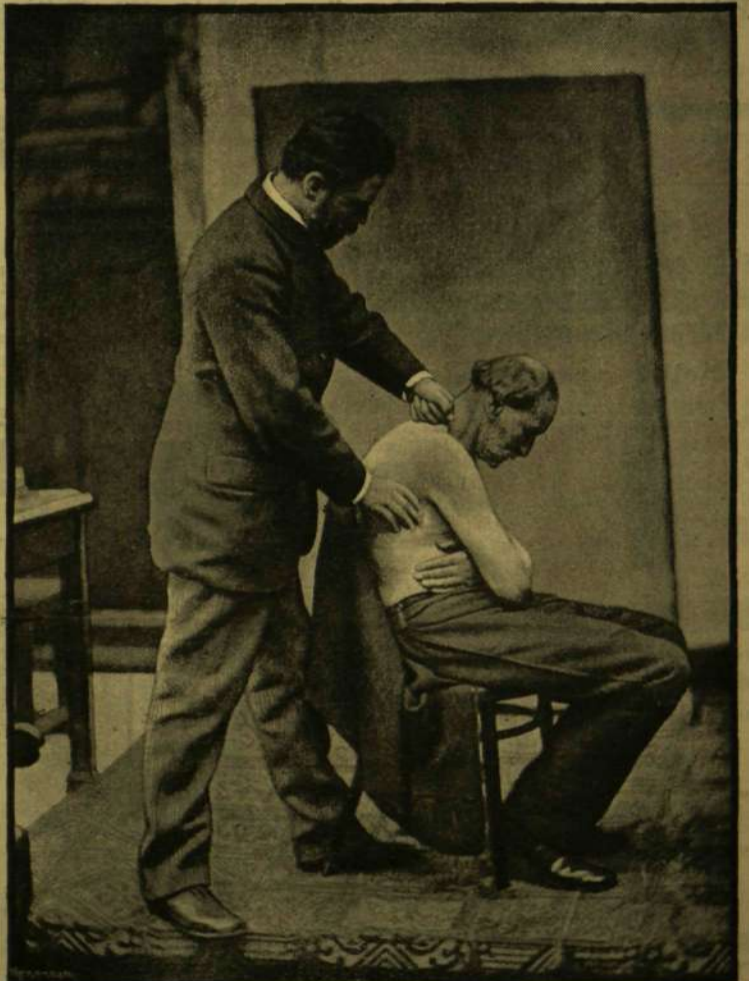
ISTVÁN BÁCSI NAPTÁRA

vagyis családok házigazdáknak és gazdasszonyoknak, népnevelőknek, helységi előjáróknak, iparosoknak és földmivelőknek való képes kalendárium
1887-ik évre.
 Alapító MAJER ISTVÁN. Szerkeszti Kóhalmi KLIMSTEIN JÓZSEF tanár.
HARMINCZKETEDIK ÉVFOLYAM.
 Ára füzve 50 kr.

Tartalom: Naptári rész, szerk. Tóth Miké S. J. — Kamatszámítás új pénzben. — Cselelébért, árendát mutató tábla. — Bélyegekről. — I. Az erkölcsi világ. Névnapt mutató tábla. — Horváth Zoltán. A jubileum eredete és jótékony befolyása az erkölcsi világra, tekintettel a papi különösen a fopásztorok jubileumára. — Morvay. A mór leány. (Legenda). — Janovics Károly. Az elvesztett fin. — II. Gazdák és gazdasszonyok naptára. Milyen gyümölcsfákat illessünk? — A só hatása a gyümölcsökre. — Friss szilva télen. — Borban az igazság. (A borkezelésről) Somogyi Gyulától. — Hogyan segítsünk kis gazdáinkon? — III. Népnevelők naptára. Dr. Majer István, Dr. Kellner Lőrincz jeles népnevelő jubileumának emléke. — Antalóczy Imre. Fesztóczy Tamás (arcképpel). Matkovich Gyula. Ungor Lajos szerencsésje, vagy a szülői szeretet jutalma. Varga Mihály. A szülői ház szent csarnoka. — A jó szemek törvényei. — IV. Történetek. Langer István. Horváth István (arcképpel). — Horváth Zoltán. Magyar Sion két gyásza. — Kóhalmi. Tárkányi Béla (arcképpel). — V. István bácsi a házban és a nagyvilágban. A Ludovika Akadémia (képpel). — Somogyi Gyula. Ráros hídja (Rajz a palóczvilágból). — Jellieska Pál. Két kép a vágógyőből (képpel). — VI. Művészet és műipar. Kóhalmi. Liszt Ferencz (képpel). — Mátyás király misemondó ruhái (2 ábrával). — Majer István. Gróf Széchenyi István s az iparos növendék (arcképpel). — VII. Tréfák mezeje. Paprikás versek. Nyulassy Antal. Lassan a tessel. — Adomák. — Magyarországon tartatni szokott orsz. vásárok jegyzéke. — Hirdetések.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvkereskedésben kapható — az osztr. tartományok számára Szelinski György cs. kir. egyetemi könyvtársnál Bécsben, I., Stefansplatz 6.

A MASSAGE.

Irta **DOLLINGER GYULA tr.**
 A testgyógyászat magántanára a budapesti kir. magyar tudomány egyetemen.
 Hat ábrával.
 Második átdolgozott és magyarozó körtörténetekkel bővített kiadás
 Ára füzve 1 forint.

GAZDASÁGI VEGYTAN KÉRDÉSEK ÉS FELELETEKBE

IRTA **Dr. WILDT JENŐ**
 a poseni gazd. vegytani kísérleti állomás főnöke.
 A HATODIK KIADÁS UTÁN FORDITOTTA **Dr. NEMES GYÖRGY.**
 Negyvenegy a szöveg közé nyomott ábrával.
 Ára füzve 1 forint 40 krajczár.

TARTALOM. Bevezetés. — A növények általános összetétele. — Azon elemek, melyekből a növények szerves része össze van téve. — A tápszerek, melyekből a növények szerves része képződik. — Azon elemek, melyekből a növények szerves részei vannak összetéve. — Talajtan. — A növények táplálkozása. — A tápanyagok felvétele a talajból. — Trágyatan. — A takarmány anyagok közelebbi alkotó részei. — Az állati test fontosabb alkotó részei. — Az állati táplálkozás törvényei. — A takarmány emészthetősége és tápláló értéke. — A gazdasági hasznos állatok táplálásáról. — Betirendes tárgymutató. — Függelék. A magyar királyság mezőgazdaságára vonatkozó statisztikai adatok.